

UNIVERZITA TOMÁŠE BATI VE ZLÍNĚ
FAKULTA HUMANITNÍCH STUDIÍ
Institut mezioborových studií Brno

Účel výkonu trestu odnětí svobody v penitenciární praxi

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Vedoucí bakalářské práce:
PhDr. Miloslav Jůzl, Ph.D.

Vypracoval:
Jan Staněk

Brno 2012

Prohlášení

Prohlašuji tímto, že jsem bakalářskou práci na téma „Účel výkonu trestu odnětí svobody v penitenciární praxi“ zpracoval samostatně a použil jsem literaturu uvedenou v seznamu použitých pramenů a literatury, který je součástí této bakalářské práce.

Elektronická a tištěná verze bakalářské práce jsou totožné.

V dne

.....

Podpis

Poděkování

Děkuji panu PhDr. Miloslavu Jůzlovi, Ph.D. a Mgr. Janu Řepkovi za velmi efektivní metodickou pomoc a spolupráci, kterou mi poskytli při zpracování mé bakalářské práce, a především za ochotu tuto bakalářskou práci a mou osobu při jejím zpracování vést.

Obsah

Úvod	3
I. Teoretická část	4
1. Trest z pohledu historie	4
1.1 Stručná historie vězeňství	4
1.2 Stručná historie trestu odnětí svobody v ČR	8
1.3 Alternativní tresty	14
2. Účel (funkce trestu)	17
2.1 Pojem účelu a funkce trestu	17
2.2 Filozofická východiska trestu	20
2.3 Společenská právní ochrana před pachateli trestné činnosti	22
2.4 Absolutní a relativní teorie účelu výkonu trestu	24
2.5 Druhy kázeňských odměn a trestů ve VTOS	26
3. Účel trestu ve VTOS s dohledem a dozorem	29
3.1 Rozdělení dohled a dozor	29
3.2 Pracovní zařazení pro odsouzené	31
3.3 Práva a povinnosti odsouzených ve věznicích s dohledem a dozorem	34

II. Praktická část	37
4. Vlastní šetření	37
4.1 Případové studie, kazuistiky	37
4.2 Shrnutí a interpretace výsledků	53
4.3 Závěry a praktická doporučení	54
Závěr	55
Resumé	57
Anotace	58
Literatura	60
Přílohy	62

Úvod

Jsem zaměstnancem Vězeňské služby ČR a pracuji ve Věznici Rapotice jako dozorce. Toto téma bakalářské práce jsem si vybral, protože se týká mého zaměstnání a věřím, že je velice zajímavé. Dotýká se z velké části společnosti, která potřebuje ochranu a bezpečí před lidmi, kteří jsou pro společnost nebezpeční. Nejde jen o oddělení těchto lidí od společnosti, což by bylo velice jednoduché, ale také je potřeba těmto lidem pomáhat a snažit se, je začlenit do společnosti. V trestu odnětí svobody se nacházejí různé skupiny odsouzených a není jednoduché pro každého zvláště nalézt správné zařazení do programu zacházení. Také je v našem státě možnost udělení alternativních trestů, které mají spoustu výhod i nevýhod. Patří sem např. domácí vězení, které bych chtěl rozebrat trochu více. Nastávají otázky, zda výkon trestu plní svůj účel i funkci. Je zde mnoho aspektů, které ovlivňují průběh výkonu trestu u každého jedince zvláště, proto je toto zaměstnání, tak pestré a nevypočitatelné.

Má bakalářská práce specifikuje možné účinky výkonu trestu odnětí svobody na odsouzené a jejich začleňování zpět do společnosti.

Dále se v této práci věnuji problematice domácího zázemí u odsouzených, jejich rodiny, kamarádů a jak na ně působí okolí. Dále zahrnuje popis preventivních a intervenčních programů, které předcházejí, ochraňují nebo trestají jedince při páchání trestné činnosti.

Cílem práce je zjistit, jak jsou programy zacházení ve výkonu trestu odnětí svobody u vězňů s dohledem a dozorem účinné.

Bakalářská práce se zaměřuje na problematiku asociálního chování u odsouzených, na páchání protiprávního jednání, na jejich výchovné problémy a, další uplatnění v životě. Zabývám se tím, zda má např. vliv na tyto skutečnosti rodina, instituce a škola. Cílem je zjistit, jestli se může trestaný nebo vícekrát trestaný člověk zařadit do společnosti tak, aby pro ni neznamenal nějakou další hrozbu.

I. Teoretická část

1. Trest z pohledu historie

1.1 Stručná historie vězeňství

Instituce trestu je stará jako lidstvo samo a zřejmě se nevyskytuje, a ani v průběhu historie nevyskytla společnost, která by tresty neznala. Ze všeobecného rozšíření této instituce vyplývá, že trest plní, či přinejmenším se jeví plnit, ve společnosti některé úkoly a má tedy svůj účel a smysl. Trestání se uplatňuje v nejrůznějších stránkách lidského života a v každodenních situacích-rodice trestají své děti a děti svá domácí zvířata, žáci jsou trestáni ve škole, sankce jsou uplatňovány v zaměstnání i ve smluvních vztazích, nevhodně vnímané chování je sankcionováno společenským odsudkem a izolací (Lata, 2007).

Starověká filozofie trestu byla postavena na analogii mezi spáchaným činem a následujícím trestem, například za krádež uťatá ruka, za pomluvu vyříznutý jazyk a podobně. Jednalo se tedy o zastrašení potenciálních pachatelů a o odplatu za spáchaný čin. V našem pojetí chápaný trest odnětí svobody nepřicházel v úvahu.

Poprvé se něco podobného jako trest odnětí svobody objevuje se vznikajícím občanským právem, jako byl například Chammurabiho zákoník nebo židovské právo. Trest byl představován časově omezeným otroctvím, které bylo užíváno za dlužnické prohřešky.

V souvislosti s vojenskými delikty se začínají poprvé objevovat cely a to například ve formě vězení při vojenských strážnicích, nebo ve formě hladomoren či studní (Paníček, 1970).

První specifické ústavy pro tuláky, mladistvé delikventy a prostitutky, vytvářené se snahou o polepšení jedince, se budují především v Anglii a Holandsku v 16. století. Dochází zde k centralizaci státní moci a k rozvoji nových výrobních vztahů. Především rozvoj textilního průmyslu a s tím spojené chování ovcí ve velkém způsobilo vyhánění drobných zemědělců z půdy a nárůst žebráků, tuláků, což vedlo ke kriminalitě. Též pohyb obyvatelstva za prací do velkých měst, špatné životní podmínky dělníků a jejich rodin, práce dětí vedli ke konfliktům s požadavky a nároky státu. Celé 17. století je století vzniku velkých internačních budov, které byly určeny nejen pro delikventy, ale i lidi nemocné, nemohoucí, s psychickými postiženími, osiřelé, mravně zpustlé, tuláky nebo jinak sociálně zbědované.

Za povšimnutí stojí, že mravní zpustlost byla dávána do souvislosti se zahálkou a ta byla trestuhodná (Pál, 1985).

Důsledky těchto jevů se výrazně projevovaly na vyrůstající mladé generaci obzvláště z některých sociálních skupin a daly podnět ke vzniku specifických ústavů (útulků) pro

tuláky, žebráky a mladistvé delikventy, které vznikaly v Anglii roku 1553, posléze v Holandsku 1595. Požadavky vzniku nápravných nebo pracovních domů (house of correction, workhouses) vyplynula z potřeby ochrany společnosti před těmito sociálně neadaptabilními jedinci. Amsterdamský model spočíval v povinné společné práci, přísném režimu a náboženském čtení. V roce 1595 zde byl vybudován ústav pro muže a o rok později pro ženy. V těchto ústavech si však brzy povšimli, že společné přebývání dospělých nebezpečných zločinců s chlapci, kteří tam byli dáni pro mravní nápravu, nevede k dobrým výsledkům, a proto byla v roce 1603 postavena zvláštní budova pro mládež, v níž v noci přebývali nezletilci odděleně na celách a ve dne pracovali společně s jinými vězni. Hlavním záměrem amsterdamských ústavů bylo šíření mravní výchovy, elementární vzdělávání a vedení k práci tkaní sukna. Proto byli stálými členy personálu pastor a učitel. Toto zařízení se stalo modelem vězeňských zařízení nejen pro mladistvé. V anglických věznicích byl koncem 18. století k principu práce, jako podmínky nutné k nápravě, připojen zásluhou reformátora Johna Howarda (1726-1790), který v letech 1773-1785 zavádí prvek izolace. Nezbytnost takového pojetí byla ospravedlňována jak negativními důvody-bezprostřední možností útěku, vydíráním, kriminalizací chování, tak důvody pozitivními – návratem odsouzeného k sobě samému. Vzniklá myšlenka vytvoření dvou vězeňských soustav zvlášť pro muže a pro ženy. J. Howard se otázkám praxe věznic dlouhodobě věnoval, kritizoval tehdejší stav věznic v Anglii na základě zkušeností a poznání věznic v zahraničí, které navštívil. Přes všechny tyto snahy nedošlo na evropském kontinentě k zásadním změnám. Stará Evropa se ukázala příliš zaujatá tradicí. Zásadní reformy byly provedeny až ve Spojených státech severoamerických na základě myšlenkových proudů Evropy a díky úsilí učenice a reformátora Benjamina Franklina. (Foucault, 2000).

Moderní penitenciární systémy, tj. vězeňské systémy orientované též na nápravu pachatele, vznikají v USA na přelomu 18. a 19. století. Jsou známy pod názvem pensylvánský a auburnský systém. První vězení pensylvánského typu bylo vybudováno roku 1790 v Cherry Hillu u Filadelfie a předpokládalo totální izolaci jedince v cele. Jejím cílem byla nejenom bezprostřední ochrana společnosti před pachatelem, nýbrž i snaha umožnit pachateli, aby o svém provinění přemýšlel, uvědomil si svou vinu, litoval svého provinění a změnil své chování. Pensylvánský systém obsahoval i určitý zárodek klasifikace vězňů, speciální cely pro zvláště nenapravitelné zločince. Auburnský systém vzniká roku 1816 ve stejnojmenném městě a znamená ústup od totální izolace vězně k dočasné izolaci v noci a společné práci ve dne. Podnětem ke změně byl fakt, že z 80 původně totálně izolovaných vězňů přežili po dvou letech jen dva, ostatní zemřeli nebo spáchali sebevraždu. Vězni byli klasifikováni do tří

skupin, nejtěžší s totální izolací bez práce, méně narušení s totální izolací po tři dny v týdnu a nejméně narušení ve společných celách a pracující ve skupině. Pracující ve skupině nesměli hovořit. Proto se tento režim též nazývá režimem mlčení. V Evropě vystupuje v polovině 19. století Lukáš s požadavkem penitenciární výchovy zaměřené na opětovné začlenění provinilců do společnosti. Ke splnění tohoto cíle požadoval klasifikaci vězňů a diferencované zacházení charakteristické postupně se zmírňujícím režimem. Faktickým „otcem“ třetího moderního penitenciárního systému, tzv. progresivního (irského), byl sir Walter Crofton (1815-1897), který požadoval rozdělit výkon trestu do tří fází a to na fázi velmi přísného režimu s počáteční totální izolací na cele, kde měla být vykonávána i práce (nudná a únavná), a pozdějším přerušením izolace v době práce, pobožnosti, vyučování a řízené diskuse. Ve druhé fázi byla izolace omezena pouze na noc a ve dne měli vězňové těžkou práci mimo vězení. Třetí fáze měla končit podmíněným propuštěním a vykonávala se ve vězeních bez zdí s neozbrojeným dozorem. Podle chování vězně mohla být každá fáze přiměřeně zkrácena.

Výrazně orientovaný na změnu odsouzeného byl režim či systém borstalský, spjatý se jménem Ruggles-Brise a vznikající v Anglii na počátku 20. století. Život v ústavu byl organizován obdobně jako život na svobodě. Původně byl určen pro mladistvé. Každý nově přijatý jedinec byl zařazen do některého z klubů, který měl svůj prostor. Činnost vězňů byla založena na týmové práci a orientována na vzdělávání, kulturní výchovu, sport i odbornou přípravu. Borstalské ústavy existují v Británii dodnes. Výkon trestu v nich má progresivní povahu (Netík, K., Netíková, D., Hájek, 1997).

Snahou společnosti ve 20. století jsou nové poznatky a zdokonalování výkonu trestu odnětí svobody. Větší tendence jsou kladeny k tomu, aby odsouzení své chování raději změnili k lepšímu, proto jsou zřizovány otevřené nebo polootevřené věznice, diagnostická nebo pozorovací střediska. To má napomoci zjištění konkrétních příčin trestného jednání, posouzení osobnosti, individuální přístup atd. Získané zkušenosti pomáhaly vytvářet specifické programy zacházení pro odsouzené. Vznikají také výzkumná centra, která zkoumají účinnost změny chování ve výkonu trestu odnětí svobody a přenášení do praxe.

Česká republika dříve čerpala z činnosti Výzkumného ústavu penologického, dnes se podobnou problematikou zabývá Institut pro kriminologii a sociální prevenci. Téma vzdělávání odsouzených, jak mladých tak starších, začíná být stále více preferována a má pozitivní důsledek v přípravě vězňů na život na svobodě, má funkci kultivující a integrativní.

Musím podotknout, že naproti všem úsilím napravit odsouzené, aby byli schopni návratu do společnosti, aniž by byli dále sankcionováni, je velice těžké, pokud sami nechtějí (Kuchta, J., Válková, H. a kol., 2005).

Během 20. let 20. století se levná a v celku kvalitní práce vězňů stala předmětem podnikání a zvýhodňování některých firem a ve 30. letech se stala nežádoucí konkurencí pro pracovní trh. Proto v roce 1929 byl v USA a později i v řadě evropských zemí přijat zákon o zákazu prodeje práce vězňů na otevřených trzích. Tato skutečnost vedla vězeňské správy mnoha zemí k vytvoření pracovních příležitostí pro samoobslužné práce vězňů, výrobu vězeňského nábytku a zařízení, zařízení pro státní správu a výrobu modelů a miniatur ze cvičných důvodů, aniž by skutečně vyráběli. Tento stav trvá dosud. V této souvislosti nutno konstatovat, že československá vězení až do konce 80. let byla obrovským zdrojem relativně levných pracovních sil. (Mezník, 1995).

K historii vězeňství je dobré zmínit, že v roce 1955 přijala OSN tzv. Standardní minimální pravidla obsahující minimální předpoklady, jež tato organizace považuje za žádoucí a nezbytné pro zacházení s odsouzenými. Tato pravidla přispívají k respektování ochrany základních práv uvězněných osob. Rezoluce Rady Evropy byla vyhlášena v roce 1973 jako tzv. Evropská vězeňská pravidla, která byla přepracována v podobě na základě doporučení Výboru ministrů Rady Evropy v roce 1987 (Evropská vězeňská pravidla Rady Evropy, 1995).

1.2 Stručná historie trestu odnětí svobody v ČR

V roce 1850 dochází na území habsburské monarchie včetně Čech, Moravy a Slezska k zestátnění soudnictví a vězeňství. Ve 2. polovině 19. století se rozvíjí vzdělávání vězňů, zejména mladistvých a sociální pomoc při propuštění, kterou poskytovaly dobrovolné spolky. Podle trestního zákona č. 117/1852 ř.z., o zločinech, přečinech a přestupcích byl odstupňován trest odnětí svobody na těžký žalář, žalář, tuhé vězení a vězení. Rozdíl spočíval zejména v poutání, stravování, odívání a zařazování trestanců do pracovní činnosti.

K výkonu trestu byli trestanci umisťováni po určitou dobu v samovazbě (na samostatné cele) a pro zbytek trestu ve vazbě společné (na společné ložnici). Podle stupně zločinnosti a dosažené nápravy byli dále rozdělováni do 3 disciplinárních (kázeňských) tříd, kterým odpovídala různá míra příznávaných zvýhodnění (např. nákup zboží, dopisování, návštěvy aj.). Chování a činnost trestanců upravoval tzv. Domácí řád a jeho porušování bylo kázeňsky trestáno. Nejprísnějšími tresty bylo uložení pústu, tvrdého lože, samovazby nebo temnice. Všichni trestanci byli povinni vykonávat přidělenou práci, navštěvovat bohoslužby (katolické, evangelické nebo židovské) a negramotní nebo nedostatečně vzdělaní trestanci do 35 let věku byli povinni se zúčastňovat školního vyučování. Správa mužských i ženských trestních ústavů byla svěřena do péče ženských řeholních řádů, z nichž v Čechách působila Kongregace milosrdných sester sv. Karla Boromejského. Určená představená řádu rozhodovala v součinnosti s inspektorem ústavu, který byl zodpovědný za službu dozorců. Trestní ústavy byly střeženy vojskem až do vydání zákona č. 16/1914 ř.z., o sboru stráže vězeňské. Dohled nad výkonem trestu prováděl domácí komisař, příslušný vrchní státní zástupce a v nejvyšší instanci generální inspektor pro vězeňství se sídlem v Praze (Kýr, A. – Tomášek, V., 2003).

Po vzniku Československé republiky (ČSR) v roce 1918 byl převzat justiční a vězeňský systém rakouské monarchie. Základní legislativní úprava, organizace a správa vězeňství byla postupně zdokonalována počínaje rokem 1919. Zejména byl prohlubován progresivní systém výkonu trestu, založený na postupném zmírňování vězeňského režimu v závislosti na průběhu nápravy trestanců, rozdělených zpravidla do 3 disciplinárních tříd. Převedení do I. třídy bylo předpokladem k návrhu na podmíněné propuštění z výkonu trestu, které bylo uzákoněno již v roce 1919. V roce 1928 existovalo v ČSR 6 mužských trestnic k výkonu trestů od 1 roku až po doživotí, z toho 2 trestnice pro prvotrestance a polepšitelné recidivisty (Plzeň, Leopoldov) a 2 trestnice pro nepolepšitelné trestance (Kartouzy, Ilava), dále trestnice pro choré a invalidní trestance (Mírov) a trestní ústav pro mladistvé do 20 let s trestem nad 6 měsíců (Mikulov).

Vedle toho existovala samostatná ženská trestnice s oddělením pro mladistvé (Řepy u Prahy). Tresty žaláře od 6 měsíců do 1 roku byly vykonávány v trestničních odděleních krajských soudních věznic. Mužští trestanci s dlouhodobými tresty bez možnosti podmíněného propuštění byli po dvou třetinách vykonaného trestu přemísťováni do tzv. přechodného ústavu v Leopoldově. Mladiství vykonávali trest zavření v polepšovnicích nebo v určených trestních ústavcích. Vězeňství bylo centrálně řízeno příslušným odborem na ministerstvu spravedlnosti, který úzce spolupracoval s Mezinárodní komisí pro trestní právo a vězeňství. Dohled nad výkonem trestu prováděli domácí komisaři (příslušní okresní prokurátoři), občanskí kontrolóři (poslanci Národního shromáždění) a od roku 1921 pověřeni úředníci ministerstva spravedlnosti.

Po rozpadu Československé republiky a vzniku tzv. Protektorátu Čechy a Morava zůstal v podstatě zachován dosavadní justiční a vězeňský systém včetně základní legislativní úpravy, organizace a správy vězeňství. Každá norma (vyhlášky, výnosy, oběžníky a pokyny) vydávaná protektorátní vládou byla schvalována říšským protektorem. V protektorátním ministerstvu spravedlnosti působil pověřenec Úřadu říšského protektora, který měl sledovat a koordinovat činnost ministerstva s německými úřady. Vězeňská zařízení (soudní věznice a trestnice) byla využívána zcela nebo zčásti pro potřeby německé justice a tajné státní policie – gestapa. Tyto orgány nacistické okupační správy měly výhradní pravomoc řešit tzv. trestné činy proti Velkoněmecké říši a v této souvislosti spadaly pod jejich jurisdikci i občané protektorátu. V jednotlivých soudních věznicích a trestnicích často existovalo jednak protektorátní vedení (české), které zpravidla zajišťovalo provozní činnost, jednak říšské vedení (německé), které zajišťovalo jejich využívání pro vazební účely nacistických soudů a vyšetřovací účely gestapa. Personál protektorátní správy ve vězeňství na všech stupních byl nucen složit slib věrnosti vůdci Velkoněmecké říše Adolfu Hitlerovi a zkoušku z německého jazyka. V souvislosti s protinacistickým odporem bylo v letech 1939 – 1942 vyšetřováno gestapem celkem 72 zaměstnanců protektorátního vězeňství, nejčastěji dozorců. Dohled nad výkonem trestu nadále vykonávali domácí komisaři, zejména však úředníci nově zřízené Generální inspekce vězeňství pro výkon nejvyššího dozoru nad soudními věznicemi a trestními ústavci. Působnost dozoru, všeobecná správa a řízení soudních věznic a trestnic se po dobu protektorátu několikrát měnila. V roce 1943 přešla na vrchní soudy a v roce 1945 se vrátila zpět do působnosti ministerstva spravedlnosti (Paníček, 1970).

Bezprostředně po osvobození od německé nacistické okupace rozhodovaly o umístování do vězeňských zařízení revoluční národní výbory. Teprve koncem roku 1945 se řízení a správa soudních věznic a trestních ústavů vrátila do kompetence ministerstva spravedlnosti. Další vězeňská zařízení, včetně internačních, sběrných a pracovních táborů k soustředování německého obyvatelstva k odsunu, byla v působnosti ministerstva vnitra a ministerstva národní obrany. Mimořádné lidové soudy odsuzovaly nacistické zločince, zrádce a kolaboranty, kteří byli ve výkonu trestu nazýváni retribučními vězni. Dekretem prezidenta republiky č. 126 ze dne 27. 10. 1945 byly zřízeny zvláštní nucené pracovní oddíly ve všech věznicích krajských soudů a v trestních ústavech Plzeň, Valdice, Mikulov, Mírov a Řepy k zařazování odsouzených, zejména Němců s trestem odnětí svobody nad 5 let. Těchto oddílů bylo využíváno k odstraňování válečných škod na komunikacích a veřejných budovách a obnově národního hospodářství. V roce 1948 vzniká kategorie tzv. protistátních vězňů, odsouzených státním soudem na základě zákona č. 231/1948 Sb., na ochranu lidově demokratické republiky. Podle vězeňského řádu z roku 1951 měli výrazně více omezení než kriminální vězni. Zákonem č. 321/1948 Sb., o uniformovaném Sboru vězeňské stráže (SVS) došlo k reorganizaci vězeňského personálu podle vzoru Sboru národní bezpečnosti. V krajských soudních věznicích a trestních ústavech byli jmenováni velitelé oddílů SVS, kterým podléhali.

V letech 1953 – 1955 vrcholil tzv. třídní výkon trestu, uplatňující nejtvrďší podmínky u politických vězňů, nazývaných protistátními. Dnem 1. 1. 1953 bylo vězeňství jako celek převedeno do působnosti ministerstva národní bezpečnosti, které koncem roku zaniklo a plnění úkolů vězeňství převzalo ministerstvo vnitra. V témže roce byl vydán Řád nápravných zařízení, který novým způsobem a podle vzoru Sovětského svazu stanovil strukturu tzv. nápravných zařízení (NZ), která byla členěna na 6 typů podle stupně střežení. Do jednotlivých typů NZ byli odsouzení zařazováni podle povahy trestného činu (státně bezpečnostní, kriminální) a podle závažnosti provinění. Odsouzení mladiství vykonávali trest ve zvlášť určených NZ nebo oddělených částech NZ. Podmínky výkonu trestu z hlediska stupně omezení nebo zvýhodnění se měnily v závislosti na zařazení odsouzeného do I. až IV. klasifikační skupiny. Při nástupu do výkonu trestu byli odsouzení zařazováni do I. nebo II. skupiny, přičemž rozhodující byl třídní původ a povaha trestného činu. K další diferenciaci odsouzených ve výkonu trestu byl v roce 1955 vydán Řád pro nápravné pracovní tábory (NPT), který rovněž vycházel ze sovětských zkušeností a stanovil 4 typy táborů k využívání vězeňské práce. Uvnitř NPT byly jednotlivé kategorie odsouzených odděleně ubytovány a

zaměstnávány. Ještě v roce 1961 obsahoval Řád pro výkon trestu odnětí svobody v NZ kategorii tzv. třídních nepřátel, kteří vykonávali trest v nejpřísnějších podmínkách a byli zásadně zařazováni na fyzicky namáhavé a méně placené práce. Zvláště nebezpeční odsouzení byli umisťováni do zvláštního oddělení, které bylo zřízeno v NPT Leopoldov, Valdice, Plzeň a Pardubice. Kontrolní a inspekční činnost mohli vykonávat jen funkcionáři správy NZ a příslušní prokurátoři (Internetové stránky vězeňské služby České republiky, Historie vězeňství).

V polovině 60. let se stal dosavadní československý vězeňský systém již politicky neudržitelným z hlediska mezinárodních požadavků na vězeňství. K zásadní úpravě výkonu trestu odnětí svobody podle Standardních minimálních pravidel pro zacházení s vězni, doporučených OSN již v roce 1957, byl vydán zákon č. 59/1965 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody. V souladu s tímto zákonem zařazovaly soudy odsouzené k výkonu trestu odnětí svobody do 3 nápravně výchovných skupin (NVS), kterým odpovídaly typy nápravně výchovných ústavů (NVÚ). Do ústavu I. NVS byli zařazováni prvotrestaní za trestné činy nejméně společensky nebezpečné, do II. NVS prvotrestaní za závažnější trestné činy a ti, kteří v posledních 10 letech spáchali úmyslný trestný čin. Do III. NVS byli zařazováni pachatelé společensky nejzávažnějších trestných činů včetně tzv. trestných činů proti republice (vlastizrada, rozvracení republiky, teror, záškodnictví, sabotáž, vyzvědačství nebo trestný čin proti státu světové socialistické soustavy) a zvláště nebezpeční recidivisté. Trest mohl být soudně zpřísněn umístěním do tzv. zostřené izolace. Podle nového zákona mohli do vězeňství vstupovat středoškolsky a vysokoškolsky vzdělaní odborníci jako vychovatelé, sociální pracovníci, pedagogové a psychologové. V roce 1968 bylo vězeňství převedeno z působnosti ministerstva vnitra do kompetence národních ministerstev spravedlnosti (českého a slovenského). V rámci reformy vězeňství začal rozvíjet svojí činnost Výzkumný ústav penologický se sídlem v Praze, který se zabýval studiem osobnosti vězněného pachatele a možnostmi jeho nápravy. Na počátku 80. let vyvrcholila ve vězeňství normalizační opatření, což se projevilo zrušením Výzkumného ústavu penologického a úpadkem rozvíjené odbornosti. Kontrolní činnost ve věznicích a NVÚ byla svěřena správě Sboru nápravné výchovy (SNV) a nadále ji vykonávali okresní a krajsí dozoroví prokurátoři.

Prvním důležitým krokem k odstraňování důsledků tzv. normalizace ze 70. a 80. let bylo udělení amnestie za tzv. trestné činy proti republice a některé další trestné činy, při které bylo propuštěno dne 8. 12. 1989 celkem 52 vězňů. K řešení nepokojů ve většině nápravně

výchovných ústavů (NVÚ) byly vytvořeny komise České národní rady (ČNR), které spolu se zástupci Občanského fóra, Výboru na obranu nespravedlivě stíhaných a odborníků navštěvovaly jednotlivá NVÚ a prošetřovaly stížností vězňů, související s ústavním režimem. Dnem 1. 1. 1990 vyhlásil nový prezident Václav Havel velmi širokou amnestii, po které zůstalo ve věznicích a NVÚ přibližně 6000 vězňů z předchozího stavu 22 000 vězňů osob. I v průběhu amnestie pokračovalo šetření komisí ČNR, které se promítlo do prozatímní úpravy práv a povinností vězňů v ústavních rádech. Se zrušením trestu smrti byl zaveden doživotní trest. V letech 1990 – 1991 probíhalo ve Sboru nápravné výchovy (SNV) ověřování odborné a morální způsobilosti na základě zákona č.169/1990 Sb., kterého se zúčastnilo přibližně 5500 příslušníků SNV, z nichž pouze 400 nevyhovělo požadavkům. V roce 1992 byla zpracována nová koncepce českého vězeňství v duchu Evropských vězeňských pravidel, ale i vlastních humanistických tradic, na jejímž základě byl vydán zákon č.555/1992 Sb., o Vězeňské službě a justiční stráž, který zásadním způsobem reformoval organizaci, řízení a výkon českého vězeňství. Vznikly 3 skupiny zaměstnanců: vězeňská stráž a justiční stráž (k ochraně výkonu justice), jejichž služební poměr se řídil zákonem č.186/1992 Sb., o služebním poměru Policie ČR a dále správní služba s civilními zaměstnanci v pracovním poměru podle zákoníku práce. V reformním období provádělo kontrolní činnost ve vězeňství Ředitelství SNV a komise pro vězeňství ČNR. Dozorová činnost prokurátorů zanikla transformací prokuratury na státní zastupitelství (Kýr, Tomášek, 2003).

Dnem 1. 1. 1993 zanikl Sbor nápravné výchovy a k plnění úkolů státní správy ve vězeňství byla zřízena Vězeňská služba (VS) ČR, zbavená přímého vlivu politických stran, zbytečných militantních prvků, neúměrné centralizace a byrokracie. Odpovědnost za její činnost byla svěřena generálnímu řediteli, který byl jmenován ministrem spravedlnosti. Byly posíleny pravomoci ředitelů vazebních věznic a věznic, zejména v oblasti personální a ekonomické. V souladu s požadavky na dodržování základních lidských práv a občanských svobod byl vydán zákon č. 293/1993 Sb., o výkonu vazby, který stanovuje, že obvinění mohou být podrobena jen těm omezením, která jsou nutná pro trestní řízení. K prohloubení humanizace a odborného zacházení s odsouzenými byl vydán zákon č.294/1994 Sb., který pozměnil a doplnil zákon č. 59/1965 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody. Podle této úpravy došlo k novému pojmenování a členění zařízení pro výkon trestu na věznice s dohledem, dozorem, ostrahou a zvýšenou ostrahou. O umístování odsouzených do jednotlivých typů a přeřazování rozhoduje soud.

Odsouzení mladiství jsou zařazováni do zvlášť vyčleněné věznice. K systémové a tvůrčí aplikaci požadavků Evropských vězeňských pravidel na základě nových poznatků a zahraničních zkušeností byl vydán zákon č.169/1999 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody, avšak základní typy věznic se nezměnily. Vnitřní kontrolní činnost ve vězeňství se stala jedním z důležitých úkolů generálního ředitelství VS ČR a odboru generální inspekce ministerstva spravedlnosti. Dohled nad výkonem vazby a trestu začali vykonávat příslušní státní zástupci, poslanci a inspekční instituce při Radě Evropy a Organizaci spojených národů (Hála, 2006).

1.3 Alternativní tresty

Další část nabízí základní přehled a stručnou charakteristiku alternativních postupů a trestů, které mohou být uloženy pachatelům trestné činnosti. Přehled by měl posloužit jako vodítko k základní orientaci v alternativách, které česká trestní legislativa v současné době umožňuje pachatelům trestné činnosti ukládat.

Nejen uživatelé drog, zvláště problémoví uživatelé a osoby závislé, se často dostávají **do konfliktu s trestním zákonem**. V případě, že jsou splněny zákonem vymezené podmínky, může (ale nemusí) být v konkrétních kauzách postupováno alternativním způsobem trestního řízení nebo může (ale nemusí) být uložen alternativní trest.

Trestní zákon a řád umožňuje, aby v rámci řady alternativních postupů a trestů mohla být uložena také tzv. **přiměřená povinnost nebo přiměřené omezení**. U uživatelů drog mívá uložená přiměřená povinnost nejčastěji formu povinnosti **léčby se z drogové závislosti**. Přiměřenou povinnost, která se takto stává součástí uloženého trestu, můžeme chápat jako určité zpřesnění či **zacílení účinku trestu směrem k individuálním potřebám klienta**. V žádném případě se nejedná o ochranné léčení, jehož výkon má v rámci soudů svůj speciální režim. Níže v textu je u jednotlivých postupů a trestů, u kterých zákon umožňuje možnost uložení přiměřeného omezení, uvedena zkratka PP/PO (Jelínek a kol., 2007).

Alternativní tresty a postupy můžeme pro přehlednost rozdělit na dvě kategorie. Jako základní rozlišení nám poslouží to, zda mohou být uloženy ještě ve fázi před vynesemím rozsudku nebo zda jsou uloženy trestním příkazem nebo rozsudkem a jejich výkon pak spadá do fáze po vynesení rozsudku. Do této kategorie zařadíme také podmíněné propuštění z výkonu nepodmíněného trestu, o něž si mohou odsouzení žádat po vykonání poloviny/dvou třetin nepodmíněného trestu. U většiny alternativních trestů je realizací výkonu trestu pověřena **Probační a mediační služba ČR**. K základním podmínkám výkonu alternativních trestů patří vyhýbání se páčání další trestné činnosti. Pokud odsouzený spáchá v průběhu výkonu alternativního trestu další trestnou činnost, vystavuje se nebezpečí, že mu může být alternativní trest přeměněn na nepodmíněný trest (Kalvodová, 2002).

Alternativní postupy ve fázi před vynesením rozsudku:

Nahrazení vazby dohledem + (PP/PO přiměřená povinnost nebo přiměřené omezení)

Klient je propuštěn z vazební věznice, musí v rámci uloženého probačního dohledu pravidelně docházet za probačním pracovníkem, dále se nesmí vyhýbat procedurám trestního řízení, případně musí plnit soudem uloženou přiměřenou povinnost. Nahrazení vazby dohledem trvá do pravomocného rozhodnutí soudu. Při úvaze o formě a výši trestu soud může přihlídnout k průběhu náhrady vazby dohledem.

Podmíněné zastavení trestního stíhání + PP/PO

Obviněnému je podmíněně zastaveno trestní stíhání na zkušební dobu 6 měsíců až 2 let. V průběhu podmíněného zastavení trestního stíhání se obviněný nesmí dopustit další trestné činnosti a v případě uložení PP/PO, musí přiměřenou povinnost splnit. V případě splnění všech podmínek nemá záznam ve výpise z rejstříku trestů.

Narovnání

Za předpokladu splnění více specifických podmínek (mimo jiné souhlasu poškozeného a zaplacení částky na obecně prospěšné účely, plné uhrazení způsobené škody) soud nebo státní zástupce zastaví pravomocně trestní stíhání. Obviněný pak také nemá záznam ve výpise z rejstříku trestů.

Alternativní tresty ve fázi po vynesení rozsudku:

Podmíněné upuštění od potrestání s dohledem + PP/PO

Nejedná se o klasický alternativní trest, ale o tzv. alternativu k potrestání. Obviněný je sice uznán vinným, ale soud na zkušební dobu až 1 roku odloží rozhodnutí, zda vůbec bude odsouzenému uložen nějaký trest, zároveň je ale uložen probační dohled. Odsouzený dochází ve zkušební době za probačním pracovníkem, a pokud mu byla uložena PP/PO, tak musí uloženou povinnost plnit. V případě splnění všech podmínek nemá záznam ve výpise z rejstříku trestů.

Podmíněné odsouzení + PP/PO

Obviněnému je uložen nepodmíněný trest ve výši max. 2 let, výkon trestu je soudem podmíněně odložen na zkušební dobu 1 až 5 let. V případě uložení PP/PO je soudem kontrolováno, zda je přiměřená povinnost klientem plněna.

Podmíněné odsouzení s dohledem + PP/PO

Obviněnému je uložen nepodmíněný trest ve výši max. 3 let, výkon trestu je soudem podmíněně odložen na zkušební dobu 1 až 5 let a je uložen probační dohled. Odsouzený dochází po celou dobu trvání zkušební doby za probačním pracovníkem, a pokud mu bylo uloženo PP/PO tak ji v průběhu zkušební doby musí plnit.

Trest obecně prospěšných prací + PP/PO

Obviněnému je uložen trest ve výměře 50 až 400 hodin obecně prospěšných prací, které musí odpracovat v soudem stanovené lhůtě. Pokud byla klientovi k trestu uložena PP/PO, tak ji v průběhu stanovené lhůty musí splnit.

Podmíněné propuštění + PP/PO

Odsouzený je podmíněně propuštěn z výkonu trestu, přičemž je mu uložena zkušební doba ve výměře 1 až 7 let. V případě uložení PP/PO je soudem kontrolováno, zda je přiměřená povinnost odsouzeného plněna.

Podmíněné propuštění s dohledem + PP/PO

Odsouzený je podmíněně propuštěn z výkonu trestu, přičemž je mu uložena zkušební doba ve výměře 1 až 7 let, zároveň je mu uložen probační dohled. Dochází po celou zkušební dobu za probačním pracovníkem, a pokud mu bylo uloženo PP/PO, tak musí přiměřenou povinnost v průběhu zkušební plnit (Kratochvíl a kol. 1996).

2. Účel (funkce trestu)

2.1 Pojem účelu a funkce trestu

Účelem trestu je chránit společnost před pachateli trestných činů, zabránit odsouzenému v dalším páchání trestné činnosti a vychovat jej k tomu, aby vedl řádný život, a tím působit výchovně i na ostatní členy společnosti (zák. č. 140/1961 Sb., § 23 tr. zák.), který nahrazuje nový trestní zákon 40/2009.

Trest a odměna je jedním ze dvou základních výchovných prostředků. Účelem trestu je ochrana společnosti před pachateli trestných činů, avšak jeho poslání je nutno vidět i v oblasti preventivní. Podmínkou účinnosti jakékoliv sankce - trestu je individuální přístup, přičemž trest by měl následovat v co možná nejkratší době po provinění. Velmi důležitým ukazatelem represe je míra pocitu viny a přijetí trestu. Značná část odsouzených, zejména zkušených recidivistů s narušenou osobností pocitu viny nemá a nejsou ochotni akceptovat, že trest je důsledkem jejich protiprávního jednání, důsledkem za nerespektování obecně platných pravidel ve společnosti. Za těchto okolností lze jen těžko očekávat posun směrem k lepšímu a jakýkoliv impuls k nápravě (Kratochvíl a kol., 2009).

Účelem výkonu trestu odnětí svobody je snaha o možnou reintegraci odsouzeného se zřetelem na individuální osobnost každého jedince.

V souvislosti s vývojem funkce trestu můžeme, dle klasického pojetí teorie trestu, definovat pět základních funkcí, resp. jejich teorií – odplatnou, odstrašující, rehabilitační, eliminační a restituční.

Odplatná (retributivní) teorie chápe trest jako přirozený důsledek kriminálního jednání. Nezbytným znakem trestu je určitá újma osobám pachatelů, závislá na závažnosti spáchaného činu. Odplata představuje sociální mstu, která ale není vykonávána oběťmi, ale prostřednictvím státu. Tento přístup vychází z předpokladu, že pachatel se ze svobodné vůle rozhodl spáchat trestný čin a tím přistupuje na to, že bude potrestán. Trest a trestný čin jsou zde neoddělitelně spojeny a je nutno stanovit přiměřenou újmu pachateli vzhledem ke spáchanému činu. V praxi bývá ovšem problém jak stanovit přiměřenost újmy a závažnost činu.

Odstrašující teorie má nejen za cíl odradit pachatele od dalšího kriminálního chování bez využití jiných výchovných prostředků, ale také odradit potenciální pachatele. Teorie odstrašení je spojena s exemplárním potrestáním, mělo by být dostatečně přísné pro výstrahu ostatních. Odstrašující účinek může mít také nežádoucí důsledky, jako je stigmatizace kriminálního. Je též kritizováno přeceňování významu odstrašení, neboť motivaci a rozhodnutí spáchat trestný čin je výsledkem působení různých faktorů jednání, jejichž působnost a závažnost lze jen těžko odhadnout. Proto je obtížné blíže specifikovat odstrašující účinek u pachatele.

Rehabilitační (nápravná) spatřuje cíl trestání v tom, aby pachateli bylo poskytnuto takové odborné zacházení, které by vedlo k poznání, jaké vlastnosti se podílely, v interakci se sociálním prostředím na trestných činnostech. Od toho se odvíjí proces motivace pachatele ke korekci k společensky žádoucímu chování. Tento přístup vychází z názorů o determinizmu svobody vůle jednotlivce – kriminální chování je důsledek určitých vlivů, např. nedostatky ve výchově, existenční nouze, psychologické předpoklady, aj. Předpokládá, že se pachatel nerozhoduje zcela svobodně v rizikových situacích, ale právě pod vlivem těchto faktorů.

Eliminační (izolační) teorie spatřuje účel trestu v izolaci pachatele od společnosti. Tato izolace může být jak dočasná, tak trvalá a představuje nejcitelnější újmu pro pachatele a nejspolehlivější ochranu pro společnost, zejména v otázce recidivity.

Restituční (kompenzační) teorie zdůrazňuje význam odstranění následků trestného činu. Snaží se o obnovení narušené rovnováhy v sociálních vztazích a uspokojení potřeb poškozeného (Kaiser, 1994).

Základní funkci trestu odnětí svobody nazývá penologie funkcí regulativní. Naplňování této funkce ve vězeňství předpokládá uplatňování progresivního výkonu trestu s diferenciováním zacházením s různými skupinami odsouzených. Další funkcí trestu je funkce vyrovnávací, která si klade za cíl eliminovat nebo alespoň kompenzovat negativní emoce poškozených. Velmi důležitým aspektem vyrovnávací funkce trestu je skutečnost, že pachatel dostává příležitost a prostor k zamyšlení nad tím co spáchal, vyrovnávání se s pocitem viny a přijetí odpovědnosti za svůj čin se všemi důsledky z toho vyplývajícími. Naproti věznění dlouhodobému začne vězeň po adaptaci chápat spíše jako jiný způsob života než jako trest.

Vytrácí se negativní emoční náboj trestu. Odděluje se čin od činitele – jedinec si nepřipouští, že je vězněn pro své špatné skutky, ale utvrzuje se, že strádá ve vězení vinou společnosti nebo jiných lidí. V tomto svém přesvědčení je mnohdy nepřímý a zprostředkovaně podporován některými jednotlivci a skupinami, sdělovacími prostředky a organizacemi, které však vědomě či nevědomě nechápou problém trestu a trestání v celé jeho šíři. Velmi rádi zejména opomíjejí to, co musela vytrpět oběť nebo oběti. Nejde vůbec o to, chápat trest jako odplatu, ale minimalizovat riziko, že oběti stejného pachatele přibude (Mezník, Kalvodová, Kuchta, 1995).

Trest má tyto funkce:

- informační (konstatuje nesprávnost chování apod.),
- motivační (zlepšit chování, prospěch),
- vztahovou (vyjádření negativního vztahu – často domnělého),
- preventivní (vyvarovat se toho, co k trestu vedlo).

Trest v sobě rovněž obsahuje odplatný moment, a to i tehdy, je-li chápán trestajícím v jakékoliv výše naznačené funkci (Čič a kol. 1983).

2.2 Filozofická východiska trestu

Lidská společnost vyvinula ke své ochraně před delikventním chováním svých členů systém ochranných mechanismů. Jeho součástí je i v moderní společnosti specifický systém sankcí kodifikovaný trestním řádem a zákonem. Vznik trestu je vázán na uchopení moci. O vině i trestu rozhodoval její nositel. Teprve vznikem státu, jeho správy, vzniká i trestní právo. Je v něm definován zločin i trest. Podnětem pro vznik sankcí za delikventní chování jsou bezesporu emocionální. Negativní emoce poškozených či pozůstalých lze eliminovat, kompenzovat újmou způsobenou provinilci, případně náhradou školy (Jüttner, 1968).

Funkce trestu se vyvinula od odplaty k nápravě. Odplata je zaměřena do minulosti a vztahuje se pouze k minulému činu, náprava je orientována na budoucnost pachatele i společnosti, naplněním spravedlnosti. Původním cílem trestu byla odplata, sociální msta. Podle této koncepce se má trest co nejvíce podobat povaze provinění. Odplata byla základem i pro Mojžíšův zákon -pachateli bude učiněno stejně, jako on učinil svému bližnímu. V knize Genesis je psáno: „Oko za oko, zub za zub, ruka za ruku, noha za nohu, upálení za upálení...“ Klasická škola trestního práva vychází z koncepce svobodného rozhodování. Člověk je podle této koncepce morálně svobodný a odpovědný subjekt, který je determinován ve svých dobrých nebo špatných činech jedinečně svou vlastní vůlí a odůvodnění trestu spočívá v představě odplácející spravedlnosti. Trest je uložen, poněvadž si ho pachatel zaslouží. Jeho výkon uvolňuje emocionální napětí poškozených a pozůstalých a obnovuje jejich psychickou rovnováhu. Odplata, msta, způsobuje v současné době etické dilema, rozpor v hodnotách moderní společnosti se považuje již za překonané nutit pachatele, aby trpěli kvůli samotnému utrpení (Netík, Netíková, Hájek, 1998).

Naproti tomu I. Kant považuje trest za kategorický imperativ, který se nesmí řídit nějakým účelem, mimo něj ležícím a je ideálem spravedlnosti. Podobně G. W. F. Hegel považuje trest za negaci negace práva a tudíž za potvrzení a obnovení práva. Trest má tedy účel sám v sobě a cílem potrestání zločinu, spíše než zločince, není odplata ani náprava, ale vyhovění požadavkům absolutní spravedlnosti.

Chápání trestu jako kategorického imperativu a absolutní spravedlnosti, současně se zpochybňováním efektivnosti nápravy vyústuje v současné penologii šířený názor, že trest je z hlediska ochrany společnosti nezbytný, ale v podstatě neúčinný, tento názor ale není obecně přijímán.

Současná penologie usiluje o vědecký přístup k problematice a odmítá pojmy jako je vina, svoboda vůle, morální odpovědnost, a považuje je za pojmy metafyzického řádu (Jakovlev, 1973).

2.3 Společenská právní ochrana před pachateli trestné činnosti

V celospolečenském (sociálním) kontextu je trest používán jako významný obranný mechanismus před chováním a jednáním, které porušuje zavedené sociální konvence, pravidla nebo normy, tedy i delikventním jednáním, přičemž systém trestů je vymezen právem.

Vězeňská služba České republiky byla zařízena zákonem České národní rady č. 555/1992 Sb., o vězeňské a justiční strážní České republiky s účinností od 1. 1. 1993. Vězeňská služba zajišťuje výkon vazby a výkon trestu odnětí svobody a v rozsahu stanoveném zákonem č. 555/1992 Sb., ve znění pozdějších předpisů ochranu pořádku a bezpečnosti při výkonu soudnictví a správě soudů a při činnosti státních zastupitelství a Ministerstva spravedlnosti. Generální ředitelství Vězeňské služby, vazební věznice a věznice, pokud rozhodují ve správním řízení, mají postavení správních úřadů.

Vězeňská služba hospodáří s majetkem státu, který potřebuje k plnění svých úkolů a je účetní jednotkou (Bobek, Boučková, Kühn et al., 2007).

Úkoly vězeňské služby spočívají ve správě a střežení vazebních věznic a věznic, střeží věznice pro místní výkon trestu a odpovídá za dodržování zákonem stanovených podmínek výkonu vazby a výkonu trestu odnětí svobody.

Střeží, předvádí a eskortuje osoby ve výkonu vazby a výkonu trestu odnětí svobody.

Prostřednictvím programů zacházení soustavně působí na osoby ve výkonu trestu a obdobně i na některé skupiny osob ve výkonu vazby s cílem vytvořit předpoklady pro jejich nekonfliktní způsob života po propuštění.

Zabezpečuje úkoly při předcházení a odhalování trestné činnosti osob ve výkonu vazby a výkonu trestu odnětí svobody.

Provádí výzkum v oboru penologie a využívá jeho výsledky a vědecké poznatky ve výkonu vazby a výkonu trestu.

Vytváří podmínky pro pracovní a jinou účelnou činnost osob ve výkonu vazby a výkonu trestu.

Zajišťuje pořádek a bezpečnost v budovách soudů a státních zastupitelství a v jiných místech činnosti soudů a ministerstva.

Vede evidenci osob ve výkonu vazby a výkonu trestu odnětí svobody.

Provozuje hospodářskou činnost za účelem zaměstnání osob ve výkonu trestu odnětí svobody.

Vězeňská služba se člení na vězeňskou stráž, justiční stráž a správní službu. Vězeňská stráž a justiční stráž mají postavení ozbrojeného sboru.

Správní služba rozhoduje ve správním řízení podle zvláštních právních předpisů a zabezpečuje organizační, ekonomickou, výchovnou a další odbornou činnost. Součástí správní služby je i zdravotnická služba. Činnost správní služby zajišťují občanští zaměstnanci a příslušníci (Časopis Vězeňská služba České republiky, ISSN 1213-9297, Praha 2003).

Základními články organizace vězeňské služby jsou generální ředitelství, vazební věznice, věznice a Institut vzdělávání. Jednotlivé věznice a vazební věznice zřizuje a zrušuje ministr spravedlnosti. V jejich čele stojí ředitelé, které jmenuje a odvolává generální ředitel Vězeňské služby. Generální ředitelství Vězeňské služby řídí, organizuje a kontroluje činnost ostatních článků organizace Vězeňské služby. Ministr řídí Vězeňskou službu prostřednictvím generálního ředitele, kterého jmenuje a odvolává. Za činnost se zodpovídá generální ředitel ministru (Černíková, 2005).

Právní úkony jménem státu činí za Vězeňskou službu generální ředitel. Ředitelé vazebních věznic, věznic a dalších organizačních článků jsou oprávněni jednat a činit právní úkony za Vězeňskou službu ve všech věcech, kromě těch, které podle zákona č. 555/1992 Sb. v platném znění nebo rozhodnutí ministra nebo generálního ředitele patří do jejich pravomoci (Hubálková, 2003).

2.4 Absolutní a relativní teorie účelu výkonu trestu

Absolutní neboli Retribuční teorie zastává názor, že trest je ospravedlněn právě svou zasloužeností a ničím jiným. Na otázku, proč má být zlo odplaceno zlem v podstatě nelze odpovědět. Jedná se o axióm, který však souzní s vědomím drtivé většiny lidí a v průběhu lidských dějin, byl všeobecně zastáván. Kořeny tohoto pojetí sahají do dávné historie s myšlenkou, že zločin roznětvá bohy a ti mohou být usmířeni jen spravedlivým trestem, že provinilec je obětován, aby se nemstili jiným lidem. Mezi další faktory zřejmě patřila starozákonní představa, že člověk zasluhuje utrpení dle míry své nemravnosti, rovněž i pavlovská teologie, kdy Kristus trpěl za hříchy celého světa. Trest je ospravedlněn samotným spácháním zločinu a nepotřebuje další zdůvodnění (Sotolář, 2000). Uložený trest má odpovídat výlučně závažnosti zločinu. Podle absolutní teorie je tedy nepřípustné uložit mírnější trest, než odpovídá závažnosti spáchaného trestného činu, byť by i takový mírnější trest lépe vedl k nápravě pachatele. Dle H. L. A. Harta absolutní teorie obsahuje tři základní prvky:

1. člověk může být potrestán jen tehdy, pokud zaviněně spáchá něco špatného
2. trest musí odpovídat závažnosti pachatelova jednání
3. trest uložený za splnění dvou shora uvedených podmínek je eticky správný

Pro tuto teorii je tedy klíčový požadavek, že uložený trest musí být zasloužený, což znamená, že existuje jistý vztah mezi závažností pachatelova jednání a přísností uloženého trestu. Při pojednání o retribuční teorii je významné definovat pojmy odplata a pomsta a jasně vymezit rozdíly mezi nimi, neboť tyto pojmy se často zaměňují. R. Nozick nabízí v pěti bodech rozlišení mezi odplatou a pomstou:

1. odplata je vykonána za něco zlého, zavrženíhodného, morálně špatného, pomstít se však lze i za újmu, která může být způsobena eticky nezávadným jednáním (např. odmítnutí nápadníka)
2. odplata stanoví limit v objemu trestu podle závažnosti způsobeného zla, zatímco pomsta žádný takový limit nemá
3. pomsta je vždy osobní, vykonává ji buď samotný poškozený, nebo osoba, která je s ním úzce spjatá
4. pomsta je emočně zbarvena, mstitel pociťuje uspokojení s utrpením trestaného pomsta není uplatňována obecně, při způsobení obdobné újmy se mstitel nemusí chovat stejně (Lata, 2007)

Relativní nebo také utilitární teorie podle historie vznikla v 18. století a souvisí s odmítnutím koncepce trestního práva z doby absolutismu, která se vyznačovala krutými a nepřiměřenými tresty a jiných prohřešků proti oficiálnímu náboženství. Tento mohutný myšlenkový proud, dle svého nejvýznamnějšího představitele nazývaný někdy beccariánská revoluce, položil základy moderního trestního práva, jak hmotného tak procesního. Utilitární teorie v době svého vzniku hrály nesporně pozitivní roli, ale postupem času se ukázaly i jejich stinné stránky (např. v jednostrannosti). Dalším významným tvůrcem této teorie je J. Bentham, podle jeho názoru nemůže být zločin chápán jako izolovaný jev. Protože je však možnost opětovného páchání, je nutné přistoupit k uvalení trestu. J. Bentham vyslovuje tři základní způsoby, kdy trest může zabránit páchání trestné činnosti:

1. znemožnit či ztížit pachateli možnost páchání trestné činnosti
2. odstranit pachatele a ostatní členy společnosti
3. poskytnout pachateli možnost k nápravě

Utilitární teorie připouští uložení trestu jen tehdy, pokud je pravděpodobné, že to přinese lepší následky, než kdyby se tak nestalo. Jen okrajově zmíním, že dle různých pohledů můžeme utilitární teorie dělit na několik prvků, které spolu souvisí, jsou to: odstrašující teorie, nápravná teorie, izolační teorie a restituční teorie (Novotný a kol., 2008).

2.5 Druhy kázeňských odměn a trestů ve VTOS

Při udělování kázeňských odměn a ukládání kázeňských trestů musí být respektovány pedagogické zásady, jejichž aplikace posiluje výchovný účinek udělené kázeňské odměny nebo uloženého kázeňského trestu, a to zejména zásady individualizace, přiměřenosti, stupňování, důslednosti a spravedlivosti (Suchý, 1991).

Jestliže odsouzený svým chováním a jednáním nebo příkladným činem projevuje odpovědný přístup k plnění stanovených povinností a spolupracuje při naplňování účelu výkonu trestu, lze mu udělit odměnu zaměstnancem. Pracovník Vězeňské služby s kázeňskou pravomocí má právo udělovat kázeňskou odměnu, ukládat kázeňský trest a rozhodovat v případě stížností odsouzeného proti uloženému kázeňskému trestu (Miovský, 2003).

Osobami s kázeňskou pravomocí zmocněné z NGR 32/99 jsou vychovatel, speciální pedagog, vedoucí oddělení výkonu trestu, ředitel věznice a generální ředitel Vězeňské služby. Kázeňské odměny jsou:

1. **pochvala** – oficiální písemný úřední akt daný k podpisu odsouzenému, uvádí se do jeho osobního spisu
2. **mimořádné zvýšení doby trvání návštěv, až na pět hodin** – vychovatel určuje čerpání těchto hodin, může být povolena jak osobám blízkým, tak i jiným osobám
3. **povolení jednorázového nákupu potravin a věcí osobní potřeby**
4. **zvýšení kapesného** – zvyšuje se až o jednu třetinu z původní výše kapesného, dostávat jej však smí nejdéle po dobu tří měsíců
5. **věcná nebo peněžitá odměna v hodnotě do tisíce korun** – v případech např. za poskytnutí pomoci při úrazu
6. **rozšíření osobního volna** – např. osobní volno na sportovní činnost
7. **povolení opustit věznici až na čtyřadvacet hodin** – povoluje pouze ředitel věznice dočasně opustit věznici a uděluje se v souvislosti s návštěvou nebo s programem zacházení
8. **přerušování výkonu trestu odnětí svobody až na dvacet dní v roce** – povoluje pouze ředitel věznice dočasně opustit věznici v souvislosti s návštěvou nebo s programem zacházení; přihlíží se přitom ke stupni narušení odsouzeného, povaze trestné činnosti, za níž byl odsouzen, délce uloženého trestu a jeho nevykonaného zbytku, typu věznice, v níž odsouzený trest vykonává a jeho chování v průběhu výkonu trestu.

Kázeňským přestupkem je zaviněné porušení zákonem stanovené nebo na jeho základě uložené povinnosti, pořádku nebo kázně během výkonu trestu. Za kázeňský přestupek lze odsouzenému uložit kázeňský trest.

O kázeňském přestupku odsouzeného se sepíše záznam na předepsaném tiskopisu. Ze záznamu musí být zřejmé konkrétní údaje o jednání, v němž je spatřován kázeňský přestupek, včetně označení místa, času, způsobu spáchání přestupku a okolnosti, za nichž byl přestupek spáchán. Záznam o kázeňském přestupku a uložení kázeňského trestu se po jeho vykonání založí do osobního spisu odsouzeného. Uložení kázeňského trestu, jeho druh a důvod uložení se zaznamená do osobní karty odsouzeného.

Před uložení kázeňského trestu musí být odsouzenému umožněno, aby se k věci vyjádřil. Kázeňský trest lze uložit, je-li vina odsouzeného prokázána.

Kázeňské tresty jsou:

1. **důtka** – oficiálně zpracovaná a podepsaná výtka, která se dává ke spisům odsouzeného (do spisu se dávají všechny tresty)
2. **snížení kapesného** – snižuje se nejvýše až o jednu třetinu z původního kapesného
3. **zákaz přijetí jednoho nárokového balíčku**
4. **kázeňský trest pokuty až do výše 1000Kč** se uloží odsouzenému zpravidla za závažná nebo opakovaná porušení stanovených povinností. Pokud odsouzený nemá dostatek prostředků nebo po uložení pokuty by zůstatek uložených prostředků byl menší než částka odpovídající předpokládané ceně jízdného do místa bydliště odsouzeného nelze tento druh kázeňského trestu uložit.
5. **propadnutí věci** – propadá věc, jež je spojena s páčáním trestného činu a odsouzený ani jiná osoba se k dané věci nehlásí, (propadnutí věci je jediným trestem, který může být uložen současně i s jiným trestem)
6. **umístění do uzavřeného oddělení až na dvacet osm dní** s výjimkou doby stanovené k plnění úkolů programu zacházení
7. **celodenní umístění do uzavřeného oddělení až na dvacet dní** – návštěvy se provádějí odděleně od ostatních návštěv, za přímého dozoru příslušníka Vězeňské služby. V místnosti je návštěvník od odsouzeného oddělen dělicí přepážkou.
8. **umístění do samovazby až na dvacet dní** – zde má odsouzený nárok k opuštění samovazby pouze za účelem návštěvy lékaře, vykonání vycházky, koupání apod.
9. **odnětí výhod vyplývajících z přidělených kázeňských odměn**

Při umístění v samovazbě a celodenního umístění se provádí jedenkrát za týden lékařská prohlídka, zda je odsouzený schopen pokračovat v průběhu kázeňského trestu.

Stížnost proti rozhodnutí o uložení kázeňského trestu lze podat písemně nebo ústně nejpozději do tří dnů od oznámení rozhodnutí (Zákon č. 169/1999 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody).

3. Účel trestu ve VTOS s dohledem a dozorem

3.1 Rozdělení dohled a dozor

věznice s dohledem

- Zde vykonávají trest osoby, které byly odsouzeny za trestný čin spáchaný z nedbalosti a které dosud nebyly ve výkonu trestu odnětí svobody pro úmyslný trestný čin (jsou zde i odsouzení, kteří byli přeřazeni z dozoru nebo i z ostrahy).
- Odsouzení se ve věznici mohou pohybovat bez omezení, většinou pracují na pracovištích mimo věznici (pokud se vejdou do norem tr.č. psychotesty aj.), kde dohled nad jejich činností provádí vychovatel nejméně jednou týdně, při nestřeženém je tam strážný, dozorce, v mimopracovní době jim ředitel může povolit volný pohyb mimo věznici k účasti na kulturních a sportovních akcích a bohoslužbách, zdravotních návštěvách i rehabilitacích. K tomuto účelu se odsouzeným vydávají propustky s vyznačením prostoru, ve kterém se mohou pohybovat ve stanovené době.
- Návštěvy odsouzených se uskutečňují zpravidla bez dohledu zaměstnance vězeňské služby. V souvislosti s návštěvou může ředitel věznice jednou za dva týdny povolit odsouzenému dočasně opustit věznici nejdéle na dobu 24 hodin. O povolení dočasného opuštění věznice se odsouzenému vydá potvrzení na předepsaném tiskopisu, ze kterého je zřejmé, kde a po jakou dobu se může zdržovat.

věznice s dozorem

- Sem se zařazují osoby, které byly odsouzeny za trestný čin spáchaný z nedbalosti a které již byly ve výkonu trestu odnětí svobody pro úmyslný trestný čin, a dále osoby, kterým byl za úmyslný trestný čin uložen trest odnětí svobody nepřevyšující dva roky a které dosud nebyly ve výkonu trestu pro úmyslný trestný čin (nebo odsouzení přeřazeni za dobré chování a uklízení do dozoru).
- Odsouzení se v prostorách věznice pohybují organizovaně pod dohledem Vězeňské služby, ředitel může odsouzeným, u nichž lze předpokládat, že toho nezneužijí, povolit volný pohyb uvnitř věznice, odsouzení pracují zpravidla na nestřežených pracovištích mimo věznici, kde nad nimi vykonává dohled určený zaměstnanec Vězeňské služby nejméně jedenkrát za hodinu, odsouzeným, u nichž je předpoklad, že toho nezneužijí,

ředitel může povolit volný pohyb mimo věznici při plnění pracovních úkolů (§ 56 odst. 2 písm. a) z.č. 40/2009 Sb., Řád výkonu trestu.

3.2 Pracovní zařazení pro odsouzené

Odsouzený je zařazen do práce rozhodnutím ředitele věznice, zpravidla na základě doporučení odborných zaměstnanců. Povinnost pracovat se nevztahuje na odsouzené, kteří jsou: a) starší 65 let,

b) plně invalidní,

c) jejichž zdravotní stav neumožňuje trvale pracovní zařazení,

d) dočasně práce neschopní,

e) pokud z povahy překážky vyplývá, že je jeho pracovní povinnost vyloučena.

CIZÍ SUBJEKT MÁ ZA POVINNOST:

1. proškolit odsouzeného z bezpečnosti práce a požární ochrany,
2. zajistit stravování na pracovišti (oběd nebo večeře podle druhu směn),
3. zajistit dopravu odsouzených na pracoviště a zpět na své náklady (pokud je pracoviště mimo areál věznice),
4. zajistit pro odsouzené potřebné sociální zařízení, hygienické a čisticí prostředky,
5. vybavit odsouzené ochrannými pracovními prostředky.

Vězni jsou zařazováni podle dosažené kvalifikace a druhu vykonávané práce do tří platových skupin (Zákon 186/1992 Sb., České národní rady ze dne 19. března 1992).

I. skupina: zaškolení, zaučení (manuální pomocné práce)

základní odměna	4.500,- Kč
k tomu se připočítá:	
sociální pojištění ve výši 25 %	1.125,-Kč
zdravotní pojištění ve výši 9%	405,-Kč
finanční přírážka ve výši 5%	302,-Kč
Konečná cena práce jednoho odsouzeného již od	6.332,- Kč/měsíc
možný příplatek za výkon až 20 %.....	900,- Kč

II. skupina kvalifikační předpoklad alespoň vyučení nebo dlouhodobé zapracování

základní odměna	6.750,-Kč
k tomu se připočítá:	
sociální pojištění ve výši 25 %	1688,-Kč
zdravotní pojištění ve výši 9%	608,-Kč
finanční přírážka ve výši 5%	453,-Kč
Konečná cena práce jednoho odsouzeného již od	9499,- Kč/měsíc

možný příplatek za výkon až 20 %..... 1.350,- Kč

III. skupina jedná se o odborníky s vyšším než ÚSO

základní odměna 9.000,- Kč

k tomu se připočítá:

sociální pojištění ve výši 25 % 2.250,-Kč

zdravotní pojištění ve výši 9% 810,-Kč

finanční přírážka ve výši 5% 603,-Kč

Konečná cena práce jednoho odsouzeného již od 12.663,- Kč

možný příplatek za výkon až 50%..... 4 500,- Kč

(www.vscr.cz/veznice-rapotice-52)

Výhody při zaměstnávání odsouzených

Věznice vždy zaručí počet odsouzených daný smlouvou (v případě nemoci, v případě neplnění normy, porušování pracovní kázně apod.)

Dle možností a požadavků zajistí věznice profesní způsobilost a odbornou kvalifikaci při výběru odsouzených.

Výběr odsouzených pro firmu se řídí i zdravotní klasifikací (zaměstnávání jsou pouze zdravotně prověřeni odsouzení).

V případě požadavku firmy na dlouhodobé zaměstnávání odsouzených lze vybrat odsouzené s delším trestem (při zapracování a při spokojenosti s prací odsouzeného ho není třeba často nahrazovat).

Stravu (oběd) pro odsouzené zajišťuje zaměstnavatel. Věznice připlácí 19,- Kč na jedno jídlo. Pracovní oděv a obuv pro odsouzené zajišťuje věznice, nebo po domluvě i zaměstnávající firmy. Zaměstnávání odsouzených není vázané na dodržování minimální mzdy ze zákona. Pracovní odměna je rozepsána v úvodu této nabídky. Odsouzený nemá nárok na čerpání řádné dovolené.

V případě pracovní neschopnosti nemocenskou hradí prvních 14 dní vězeňská služba.

Pokud doprovázejí vězně pracovníci vězeňské služby, zajišťují dozor odsouzených na i z pracoviště a zároveň i pořádek a kázeň na pracovišti, jakož i dodržování přestávek v práci. Věznice, v případě požadavku firmy, zajistí odsouzené na práci i v sobotu a v neděli, včetně zajištění práce přesčas, případně prodloužení pracovní směny, či úpravu pracovní doby na míru. Samozřejmostí je zajištění směnnosti. (max. 150 hod. v kalendářním roce).

Věznice zajistí požadavek aktuálního navýšení stavu (počtu) odsouzených.

V případě neplnění pracovních povinností, neplnění norem, snižování pracovního výkonu odsouzeným, věznice operativně zajistí výměnu takového odsouzeného a tím není ohrožena produktivita práce.

Odsouzení vykonávají méně atraktivní činnosti, které se firmě nedaří obsadit jinými pracovníky (úklidové práce apod.).

Úklid pracoviště, před jeho opuštěním, je za dohledu příslušníka vězeňské služby, případně mistra, samozřejmostí.

Věznice je vždy ochotna kreativně řešit případné požadavky i návrhy firmy dle možností a dohody.

Věznice firmě fakturuje mzdy na základě potvrzených odpracovaných hodin.

Při zaměstnávání odsouzených ve firmě není třeba zajišťovat technické zabezpečení a úpravu budov.

Na pracoviště mimo věznici jsou vybíráni pouze odsouzení, kteří nejsou nebezpeční ostatním zaměstnancům a projdou příjímací komisí (Kalvodová, 2002).

3.3 Práva a povinnosti odsouzených ve věznicích s dohledem a dozorem

Zákon č. 169/1999 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody přiznává odsouzeným určitá práva. Podle tohoto zákona trest může být vykonáván jen takovým způsobem, který respektuje důstojnost osobnosti odsouzeného a omezuje škodlivé účinky zbavení svobody, čímž však nesmí být ohrožena potřeba ochrany společnosti. S odsouzenými se musí ve výkonu trestu jednat takovým způsobem, aby bylo zachováno jejich zdraví a pokud to doba výkonu trestu umožní, podporovaly se takové postoje a dovednosti, které odsouzeným pomohou k návratu do společnosti a umožní vést po propuštění soběstačný život v souladu se zákonem (Mezník, Kalvodová, Kuchta, 1995).

Odsouzený má právo na to, aby mu byla poskytována pravidelná strava v takovém složení a hodnotách, které odpovídají požadavku udržení jeho zdraví. Má právo i na to, aby bylo přihlédnuto k náboženským a kulturním tradicím, které se týkají stravy. Odsouzený má nárok na lůžko, prostor pro uložení osobních věcí a na odívání, které odpovídá klimatickým podmínkám a dostatečně chrání zdraví odsouzeného. Odsouzenému musí být denně zabezpečena osmihodinová doba ke spánku, dále potřebná doba k osobní hygieně, úklidu, stravování, přiměřené osobní volno a nejméně jednohodinová vycházka. Odsouzenému musí být poskytnuta i odpovídající zdravotní péče, přičemž při závažném onemocnění, úrazu nebo úmrtí odsouzeného vyrozumí věznice manželku, družku, rodiče či děti.

Odsouzený má právo přijímat a na svůj náklad odesílat písemná sdělení a to bez omezení. Vězeňská služba má však právo korespondenci kontrolovat, seznámit se s jejím obsahem a v případě nutnosti i předat orgánu v činném v trestním řízení. Určitý druh korespondence např. mezi odsouzeným a jeho advokátem však kontrole nepodléhá, resp. kontrola je nepřipustná. V odůvodněných případech se odsouzenému může umožnit použití telefonu na jeho náklad a ke kontaktu s osobou blízkou, z jiného závažného důvodu i ke kontaktu s jinou osobou než osobou blízkou.

Odsouzení mají právo přijímat v čase určeném ředitelem věznice návštěvy blízkých osob na dobu celkem až tři hodiny během jednoho kalendářního měsíce a to v maximálním počtu čtyř osob včetně nezletilých dětí. Vnitřní řád věznice však může určit i jiné počty. Ze závažného důvodu může být odsouzenému povolena návštěva i jiných než blízkých osob. Ředitel může v souvislosti s návštěvou povolit i opuštění věznice, pokud tím nebude ohrožen výkon trestu.

Odsouzený má také právo na poskytování duchovních a dalších obdobných služeb sledující humanitární cíle. Věznice umožňuje konat společné náboženské obřady odsouzených, účast na nich je dobrovolná. K uspokojení svých kulturních potřeb má odsouzený právo objednat si na svůj náklad knihy, denní tisk, časopisy či si bezplatně půjčovat publikace z vězeňské knihovny, má též možnost půjčit si a hrát společenské hry, které jsou ve věznici k dispozici. Odsouzený má právo nakupovat si v prodejně věznice potraviny a věci osobní potřeby a věci pro zájmovou a vzdělávací činnost. Dvakrát ročně zpravidla u příležitosti narozenin a vánočních svátků má odsouzený právo přijmout balíček s potravinami a věcmi osobní potřeby do hmotnosti 5 kg. Stejně jako korespondence i balíčky podléhají kontrole Vězeňské služby. Pokud byly odsouzenému do věznice zaslány peníze, převedou se na jeho účet zřízený a vedený věznici a odsouzený se o tom vyrozumí. Jestliže odsouzený nesouhlasí s přijetím peněz, peníze se vrátí odesílateli na náklady odsouzeného.

Základní povinnosti odsouzených ve výkonu trestu spočívají v dodržování stanoveného pořádku a kázně. Odsouzení jsou povinni plnit pokyny a příkazy zaměstnanců Vězeňské služby, pracovat, pokud je mu přidělena práce a není uznán dočasně práce neschopným nebo není po dobu výkonu trestu uznán zdravotně nezpůsobilým k výkonu práce, plnit úkoly vyplývající z programu zacházení, šetrně zacházet se svěřenými věcmi, nepoškozovat cizí majetek, dodržovat zásady slušného jednání s osobami, s nimiž přichází do styku, a i jinak zachovávat ustanovení vnitřního řádu věznice. Dále jsou povinni dodržovat opatření a pokyny podle zvláštních právních předpisů¹⁰⁾ k zajišťování bezpečnosti a ochrany zdraví při práci a požární ochrany (Hála, 1999).

Dále je odsouzený povinen:

- a) podrobit se osobní prohlídce v zájmu zajišťování vnitřního pořádku ve věznici a vyloučení toho, aby u sebe neměl věc, kterou by narušoval účel výkonu trestu,
- b) umožnit zaměstnancům Vězeňské služby kontrolu svých osobních věcí,
- c) podrobit se preventivní vstupní, periodické, mimořádné a výstupní lékařské prohlídce v rozsahu určeném lékařem nebo zvláštním právním předpisem, včetně nezbytných diagnostických a laboratorních vyšetření a očkování, a opatřením stanoveným orgány hygienické služby,
- d) strpět úkony, které souvisejí s jeho identifikací, a podrobit se úkonům nezbytným pro zpracování komplexní zprávy (§ 41 odst. 2),

- e) pokud onemocní, stane se mu úraz nebo je zraněn, tyto skutečnosti neprodleně ohlásit zaměstnanci Vězeňské služby,
- f) oznámit neprodleně zaměstnanci Vězeňské služby okolnosti, které mohou způsobit vážné ohrožení bezpečnosti jemu samotnému, jiným odsouzeným nebo věznicí, pokud se o nich dozví nebo je zjistil,
- g) podrobit se opatřením, která jsou nezbytná k potlačení výroby, držení nebo zneužívání omamných a psychotropních látek a jedů ve věznicí,
- h) dodržovat zásady hygieny,
- i) odevzdat do úschovy věznice věci, jejichž držení s ohledem na jejich cenu, množství nebo způsob používání je zakázáno nebo je v rozporu s účelem výkonu trestu,
- j) uhradit náklady zdravotní péče provedené v zájmu zachování nebo zlepšení jeho zdravotního stavu nad rámec péče hrazené z veřejného zdravotního pojištění nebo ze státního rozpočtu nad rámec mezinárodních dohod, kterými je Česká republika vázána (Zákon č. 169/1999 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody).

II. Praktická část

4. Praktická část - vlastní šetření

Praktická část bakalářské práce je věnována popisu vlastního šetření a jeho výsledků. Vlastní šetření je založeno na analýze a interpretaci výsledků zkoumání šesti kazuistik odsouzených ve výkonu trestu odnětí svobody ve Věznici Rapotice typu s dohledem a s dozorem. Bude se jednat o vězně převážně prvovězněné a s lehčími trestnými činy. Nicméně i oni se provinili proti zákonu a společnosti, tudíž musí být ze zákona také potrestáni.

4.1 Případové studie - kazuistiky

Do šetření bylo vybráno náhodně šest jedinců vykonávajících t. č. trest odnětí svobody. Hlavním cíle je zjistit příčiny, co je vedlo k trestné činnosti. Kazuistika tak má ve své struktuře zachytit anamnézu, diagnózu, prognózu, návrhy na opatření a případně inventuru mých předpovědí.

Základní popis šetření a jeho struktura

Předmět šetření

Předmět šetření tvořila osobnost odsouzeného a její vývoj z hlediska příčin a rizika opakování kriminálního chování.

Cíle šetření

Hlavním cílem je zjistit příčiny, které vedly odsouzené k spáchání trestné činnosti a vybrat faktory odpovědné za recidivu kriminálního chování.

Metodika sběru a zpracování dat

K realizaci praktického šetření byly využity kazuistiky, pedagogická, psychologická a sociální posouzení odborných zaměstnanců, informace o kriminální kariéře, předchozích odsouzeních a trestech zkoumaných osob.

Šetřený soubor (popis zkoumaného vzorku)

Vlastní šetření je založeno na analýze a interpretaci výsledků šesti kazuistik náhodně vybraných odsouzených ve výkonu trestu odnětí svobody ve Věznici Rapotice typu s dohledem a s dozorem. Jedná se o vězně převážně prvovězněné, kteří si odpykávají tresty za lehčí nenásilné trestné činy.

Kazuistika 1

Jméno: David

Věk odsouzeného: 25 let

Trestný čin (aktuální): § 247/e tr. z., krádež. Do VTOS byl předveden Policií ČR. Soudně trestán 8x. Ve VTOS je poprvé.

Trest: Délka trestu 5 měsíců + 8 měsíců. Rozsudek akceptuje, vinu uznává.

Podrobnosti o trestném činu: Jednalo se převážně o krádeže v obchodních domech, tímto způsobem získané zboží, nejčastěji drogerie a textil, dále prodával a peníze utrácel za drogy.

Dřívější trestná činnost: Klient nebyl vyšetřován policií před 15. rokem. Soudně trestán v minulosti byl podmíněně za krádež, ve výkonu trestu odnětí svobody je poprvé.

Dřívější tresty: § 247 TZ

Dynamické faktory

Vzdělání: Základní školu praktickou absolvoval v délce 9 tříd, potom nastoupil na OU, které nedokončil, chtěl zahájit studium na SOU, obor kuchař-číšník, ale ze zdravotních důvodů mu toto nebylo umožněno (odsouzený uvádí, že trpí vrozenou svalovou atrofií). Mateřským jazykem je čeština. Znalost dalších jazyků - romština - aktivně, angličtina - pasívně.

Práce: Pracoval krátce brigádně jako pomocný dělník ve stavebnictví. V evidenci ÚP byl cca 4 roky, poté byl vyřazen. O práci po skončení VTOS odsouzený neuvažuje, bude si vyřizovat invalidní důchod a žádat dávky zpětně. Pracovní návyky u odsouzeného nebyly vytvořeny. Kázeňsky trestán za odmítnutí práce.

Zájmy: hudba a sport. Hraje na několik hudebních nástrojů, nejlépe na kytaru.

Bydlení: Po propuštění má zajištěno bydlení u otce.

Finance: Nepracoval, bez peněz, živil se krádežemi a za část financí nakupoval drogy.

Závislosti: Posuzovaný je kuřák (20 cigaret denně), alkohol pije příležitostně, automaty neguje. Vyzkoušel marihuanu, poté „přešel“ na heroin, který si aplikoval nitrožilně po dobu cca 4 let. Suicidální pokusy a tendence neguje. Peníze na drogy získával z častých krádeží. Odsouzený uvádí, že pobyt ve vězení jej „snad“ poučil, prodělal abstinenční příznaky, které nebyly příjemné a k drogám by se údajně po skončení VTOS již nechtěl vrátit (poslední dávka heroinu byla aplikována těsně před nástupem do VTOS). V průběhu trestu pozitivní na THC.

Rodina a sociální kontakty: Pochází z romské rodiny, kontakt s otcem, sestrou a tetou. Otec pracoval jako zedník. Soudně trestán ani psychiatricky léčen nebyl. Matka již nežije. Soudně trestána ani psychiatricky léčena nebyla. Klient má 1 sourozence. Je svobodný, bezdětný. Vyrůstal s mladší sestrou, výchovu zajišťovali oba rodiče. Dětství hodnotí odsouzený jako

pohodové, manželství rodičů bylo spokojené. Matka zemřela před 5 lety, otec je zaměstnán jako instalatér. Vztahy v rodině jsou na dobré úrovni. Trvalé bydliště má ve velkoměstě, kde žije s otcem a jeho družkou. Ve VTOS byl strýc odsouzeného (důvody ani délku trvání věznění neví).

Psycholog.: Myšlení má souvislé, patologické obsahy myšlení nebyly zjištěny. Vnímání neporušeno. Psychotické symptomy nebyly zjištěny. Celkové psychomotorické tempo bez nápadností. Intelektově orientačně v pásmu podprůměru. Na podněty reaguje vstřícně, ochotný odpovídat na otázky, vyjadřuje se srozumitelně. Při komunikaci zdrženlivější, vykazuje pomalejší tempo, formální spolupráce.

Sebehodnocení:

Co mu dalo - vzalo uvěznění? Dalo mu to zkušenosti, že se nemá vracet do starých kolejí, vážit si svého okolí. Vzalo mu čas, který mohl trávit s rodinou, mohl mít jiný život. Při dalším rozboru připustil, že vlastně on sám si odkrojil část svého života.

Hodnoty - přehodnocení dřívějšího způsobu života, heroin, mělo to pro něj význam, který nespecifikoval, ale začal s tím po úmrtí matky, což viděl jako značnou ztrátu. Dnes má pro něj význam otec, který pro něj dělá hodně, dost si vytrpěl a prožívá s ním uvěznění, otec mu chce opětovně pomoci, sám chce otci udělat radost.

Připouští, že v průběhu VT užil drogu, THC, ve kterém nevidí drogový problém.

Představa - byt, práce, později rodina, přesvědčený o sobě, po dalším rozebírání připouští, že když mu něco jeho lajnu přeruší, neví, jak bude pokračovat, má obavy z reality.

Nekoresponduje to s tím, že již prý dokáže uvažovat. Dříve jel bezohledně za svým, jakoby přes mrtvoly, ale nevěřil sám sobě. Rozmýšlí prý další alternativy.

Závěrem - subjektivní dojem - nemá představu o realitě, není si jistý tím, co říká, spíše co si myslí, že chceme slyšet.

Kazuistika 2

Jméno: Jaroslav

Věk odsouzeného: 22 let

Trestný čin (aktuální): §247/1d (platný do 31. 12. 2009). Do VTOS byl předveden Policií ČR. Soudně trestán 4x (podmíněně a OPP za krádeže). Ve VTOS je poprvé.

Trest: Délka trestu odnětí svobody: 12 měsíců se zařazením do dozoru (přeměna podm. trestu). Odsouzený se cítí vinen, rozhodnutí soudu akceptuje. Zřejmě bude žádat v daném termínu o podmíněně propuštění.

Podrobnosti o trestném činu: odsouzený uvádí, že ukradl v obchodě peněženku, neboť potřeboval peníze na obživu.

Dřívější trestná činnost: Posuzovaný byl vyšetřován policií před 15. rokem. Ve VTOS poprvé. V minulosti byl soudně trestán.

Dřívější tresty: § 247/1d TZ

Dynamické faktory

Vzdělání: Místo narození je obec, na ZŠ chodil ve velkoměstě. Pobýval v dětském domově, kde absolvoval rekvalifikační kurz zedník, dlaždič. O práci zájem projevuje. ZVS neabsolvoval. Mateřský jazyk - čeština a romština, znalost dalších jazyků nemá. V jeho 8 letech se rodiče rozvedli, byl 9 let v DD i VÚ až do svých 18 let.

Práce: Pracoval pouze brigádně jako pomocná síla, stavební dělník. Projevil zájem o pracovní zařazení a dále o kroužek sportovních her. Bylo mu doporučeno protidrogové poradenství, s čímž souhlasil. Odsouzený se během pobytu v nástupním oddělení choval slušně a ukázněně. Pořádek v osobních věcech udržoval, o osobní hygienu dbal. Pokyny a nařízení zaměstnanců věznice respektoval, konfliktní situace mezi spoluvězni nevyvolával, ani nevyhledával. S předpisy a nařízeními, které upravují výkon trestu odnětí svobody, se řádně seznámil a je dodržoval. Do drobných úklidových prací se zapojoval - zapojoval se do brigád podle momentální potřeby věznice - kvalita odvedené práce dobrá.

Zájmy: Ze zájmů uvádí sport, hudbu, tanec, fotbal.

Bydlení: Kontakty bude udržovat s družkou, švagrem a matkou. Po propuštění bude bydlet u matky.

Finance: Dle vyjádření má ještě doplatit úvěr u úvěrové společnosti (necelých 5 tis. Kč).

Závislosti: Závislosti: kuřák (20 cigaret denně), uvádí, že alkoholické nápoje požíval pouze příležitostně, léčen na PL nebo psychiatrii nebyl. Gamblerství neguje, závislý na droze v

současné době není. Zkušenost s drogou má, užíval dva roky heroin a tři roky pervitin. Poslední dva měsíce abstinovat. Má drogovou zkušenost - toluen, pervitin. Hrál automaty.

Rodina a sociální kontakty: Matka: (věk nezná ani jaké má vzdělání), má silné astma, nezaměstnaná, otec má 61 let. Udržuje pravidelný kontakt s rodiči, s budoucím švagrem, se sourozenci ne, neboť na ně nemá telefonní kontakt Vztahy s osobami s trestní minulostí: z rodiny byli ve VTOS jeho dva bratři a jedna sestra. Vztahy s obětí trestného činu: svou tr. činností způsobil škodu ve výši 1800,- Kč, kterou dosud neuhradil, ale hodlá tak učinit po VTOS. Psychiatrickou rodinnou zátěž popírá. Současné bydliště je u rodičů ve velkoměstě.

Psycholog.: Vyš. byl orientován všemi kvalitami (čas, osoba, místo). Na otázky odpovídal jmen. bez latencí. Myšlení bylo souvislé, patologické obsahy myšlení nebyly zjištěny. Vnímání neporušeno. U jmen. nebyly zjištěny psychotické symptomy. Celkové psychomotorické tempo bez nápadností. Kontakt s odsouzeným při vstupním pohovoru navázán bez problémů. Na kladené otázky odpovídal ochotně. Při komunikaci udržoval kontakt, kladeným otázkám rozuměl. Jeho chování a vystupování bylo slušné a ukázněné, bez známek psychické dekompenzace. Dbá o svůj zevnějšek, byl upravený, měl barvené vlasy - melír. Hovor je klidný, bez emocí, spíše mlčenlivý, usmívající.

Sebehodnocení: Co mu uvěznění dalo - vzalo? Dalo mu to, že mu nechybí heroin, je mu lépe. Přesvědčený, že se již nebude scházet s drogově závislými, chce se odstěhovat na vesnici, kde žijí rodiče partnerky. Mají spolu dvě děti, o které se chce starat, chce ukázat rodině, že je lepší. Bude pracovat u tchána na výkopech.

Bylo při rozhovoru vidět, že povídá to, co si myslel, že chce slyšet. Po naznačení připouští, že to je tak 50 na 50, neví, co jej vlastně čeká. Není o sobě tak přesvědčený, když mu neklapnou vězeňské sny, že opět skončí na heroinu.

Hodnotami byly pro něj drogy, nyní sport, děti, práce, osamostatnit se. Prý přemýšlí o chybách, výchově dětí. Změnit vše jinak, neřekl jak (spíše fráze), byt, děti, docházet k Podaným rukám.

Kazuistika 3

Jméno: Jaroslav

Věk odsouzeného: 33 let

Trestný čin (aktuální): § 337/1a Ve VTOS poprvé. V minulosti byl soudně trestán. Vínu přiznává, trest přijímá. Do VTOS dodán Policií ČR.

Trest: Délka trestu 8 měsíců + 5 měsíců. Rozsudek neakceptuje, vinu uznává.

Podrobnosti o trestném činu: Jmenovaný je poprvé ve VT. Aktuálně vykonává trest za maření výkonu úř. rozhodnutí. Patologii v rodině uvádí, že matka po rozvodu dosti požívá alkoholu.

Dřívější trestná činnost: Dříve souzen za výtržnictví, ublížení na zdraví a nedovolené ozbrojování, dále pak výroba drog, drobné krádeže na nákup drog (pervitin).

Dynamické faktory

Vzdělání: Základní školu absolvoval posuzovaný v délce 8 tříd. Jmenovaný nastoupil na SŠ integrovanou- slaboproud, kterou dokončil. Vojnu absolvoval coby řidič na základně Rapotice. Ateista.

Práce: Svobodný, bezdětný, žije s přítelkyní, která má dítě. Posuzovaný se během pobytu v nástupním oddělení choval slušně a ukázněně. Pořádek v osobních věcech udržoval, o osobní hygienu dbal. Pokyny a nařízení zaměstnanců věznice respektoval, konfliktní situace mezi spoluvězni nevyvolával, ani nevyhledával. S předpisy a nařízeními, které upravují výkon trestu odnětí svobody, se řádně seznámil a také je dodržoval. Do úklidových prací se zapojoval úklidem ložnice, pořádek na standardní úrovni. Mateřský jazyk - čeština, znalost dalších jazyků - němčina - pasivně, anglicky a polsky aktivně. Požadavky na duchovního nemá. Vyučen jako mechanik elektronik, pracoval jako technik údržby. Projevuje zájem o práci. Může pracovat, kde původně pracoval, nevidí problém v zaměstnání. Bydlení zajištěné. Nemá zaplacené exekuce. Měl více zaměstnání servisní technik, elektroinstalační práce, stavební práce.

Zájmy: zvířata, motorismus, práce technického typu.

Bydlení: Kontakty bude udržovat s především s matkou, sestrou a přítelkyní. Bydlení po propuštění zatím zajištěno nemá, zvažuje několik variant.

Finance: Drogy - pervitin rok a půl téměř každý den, sám vyráběl (po návratu z USA s přítelkyní se na něj navázali lidi a tahali z něj peníze, přišel o vše, včetně přítelkyně, se kterou chtěl uspořené peníze užít k životu), skončil s nimi asi před půldruhým rokem, alkohol - ne, kuřák 15 denně, suicid. pokus - symbolicky v době životní krize.

Závislosti: Návyky a závislosti: alkohol požívá příležitostně, kouří 20 cigaret denně, má drogovou zkušenost - pervitin, automaty neguje

Rodina a sociální kontakty: Vychováván oběma rodiči společně se sestrou do 18ti let, kdy došlo k rozvodu rodičů. Výchovu hodnotí jako problematickou, mezi rodiči docházelo k častým konfliktům. S matkou a sestrou je odsouzený v kontaktu. Má přítelkyni, u které žil před VTOS. Sociální vazba: matka, sestra, přítelkyně. Problémy v rodině byly, matka odsouzeného je řešila alkoholem. Psychickou rodinou zátěž popírá, soudně trestán kromě jmenovaného nebyl nikdo z rodiny.

Psycholog: Vyš. byl orientován všemi kvalitami (čas, osoba, místo). Na otázky odpovídal jmen. bez latencí. Myšlení bylo souvislé, patologické obsahy myšlení nebyly zjištěny. Vnímání neporušeno. U jmen. nebyly zjištěny psychotické symptomy. Celkové psychomotorické tempo bez nápadností. Během rozhovoru se jevil klidný, slušný, ochotný, vstřícný, spolupráce dobrá, gestikulace nevýznamná, oční kontakt udržoval, volné tempo řeči, odpovědi k věci. Čistý a upravený, atletický, vyšší, dohola, zarostlý. Dříve již souzen, ve VT poprvé. Zdravotně se cítí dobře, nachlazen, psychicky rovněž, klidný, tetován není.

Sebehodnocení: Co vzalo - dalo věznění? Přemýšlí nad tím, že nedokázal žít normálně jako jeho blízcí. Stydí se, nedokázal brát vážně rady, myslí si, že sem patří, jakoby znehodnocení sebe sama.

Z hodnot uvádí na prvním místě rodinu, dříve to byl on, machr, co vše zvládne bez pomoci, chtěl dokázat, že rady otce nepotřebuje, potřeboval se předvádět.

Ne vždy si říkali pravdu (mluvil hlavně o matce), nyní se baví narovinu, sdělí jí vše, tomu tak nebylo, stavěl se do pozice machra, že není potřeba všechno sdělovat. Dnes je tak dole, že naopak vše sdělí.

Představa - příprava na život, za pomoci rodiny se snaží najít práci. Je připraven jít i s pokorou za otcem, ze kterého má strach, obavy mu zavolat, vše se v něm svírá jen při pomyšlení (v průběhu dalších hovorů vyplynulo, že jde i o zlost vůči otci). Během pohovoru podpořen, že by hovor měl realizovat, že by měl poslat navštívenku, když se na ni otec ptal matky. Když bude kontakt s otcem oddalovat, problém mezi nimi nikdy nevyřeší a bude stále v tenzi. Připustil, že by bylo kdyby, to za něj vyřešil někdo jiný. V očích byla vidět obava a nejistota, začal udržovat delší oční kontakt. Pociťoval úlevu, když se problém do hloubky probral. Rozhodl se otci zavolat a pozvat jej na návštěvu.

Myšlenka - nejde vrátit čas, nejdou vrátit vztahy, jaké byly, nejdou vrátit vyslovené věty.

Kazuistika 4

Jméno: Kamil

Věk odsouzeného: 35 let

Trestný čin (aktuální): § 187 Ve výkonu trestu je poprvé. Nyní je odsouzen za výrobu a distribuci pervitinu.

Trest: Délka trestu 48 měsíců. Rozsudek akceptuje, vinu uznává.

Podrobnosti o trestném činu: Vyrábět pervitin začal, jak říká, z nudy. Výdělek prý neměl skoro žádný, protože mu šlo spíše o kvalitu a pervitin rozdával. Postoj odsouzeného k zavinění tr. je takový, že to bylo z nudy a z blbosti. Na různých místech ve větším městě bez povolení vyrobili pervitin.

Dřívější trestná činnost: Nemá

Dřívější tresty: Nemá

Dynamické faktory

Vzdělání: Základní školu praktickou absolvoval v délce 8 tříd, potom nastoupil na SOU, které dokončil, jako kuchař. Mateřským jazykem je čeština. Znalost dalších jazyků - angličtina – velice málo pasívně.

Práce: Chování a vystupování na nástupním oddělení bez nedostatků. O hygienu a zevnějšek dbal, pořádek v osobních věcech udržoval na požadované úrovni. Své povinnosti si plnil na základní úrovni. Konflikty nevyvolával, ani nevyhledával. Pracovní návyky má, jako kuchař pracoval pět let. Pracoval také u stavební firmy i jako řidič. Odsouzený byl poučen o způsobu evidence u úřadu práce, o možnosti návštěvy koordinátora péče o osoby společensky nepřizpůsobené po výkonu trestu a s pomocí Probační a mediační služby. Při pohovoru uvedl, že je schopen spolupracovat s vyjmenovanými orgány a v případě potřeby vyhledá pomoc např. sociálního pracovníka, nebo vychovatele.

Zájmy: Nemá nic konkrétního, možná trochu motorismus.

Bydlení: Jmenovaný je poprvé ve VTOS, kam byl dodán. Rodinné zázemí má funkční. Jako základní cíl po VTOS chce jít domů, ke své družce.

Finance: Výdělek prý neměl skoro žádný, protože mu šlo spíše o kvalitu a pervitin rozdával

Závislosti: Ochranné léčení neprodělal. Drogy - pervitin nitrožilně do nástupu trestu. Alkohol v normě. Zdravotní potíže nemá, délka užívání pervitinu sedm let, naposledy před VT.

Rodina a sociální kontakty: Vychováván byl oběma rodiči do plnoletosti. Matka: /56/, švadlena, bytem dtto. Otec: /62, v důchodu, bytem dtto. Vztah k rodičům výborný. Sourozenci: dvě sestry. Družka / přítelkyně /citová vazba 1 rok.

Psycholog: Motivace k řešení (je si svých problémů vědom, vnímá je správně, chce je řešit, umí je řešit, celková míra odhodlání řešit situaci). Na podněty reaguje vstřícně, ochotný odpovídat na otázky, vyjadřuje se srozumitelně. Jeho chování a vystupování bylo slušné a ukázněné, bez známek psychické dekompenzace.

Sebehodnocení:

Co mu dalo - vzalo věznění? Vzalo mu to čtyři roky života, má před sebou další tři roky. Získal přehled, co člověka čeká, když provede něco podobného.

Náhled, přehodnocení - zklidnil se, byl prý impulsivní, dnes dokáže uvažovat, rozmýšlet, vybrat si alternativy při rozhodování.

Představa - zajištění bydlení, práce - vždy pracoval. Práci zajišťuje přes kamarády, před PP, které měl zamítnuté, měl domluvenou. Další si bude zajišťovat, jak bude možnost, nejdříve však bydlení a práce.

Vazby s rodinou jsou opětovně navázané, hlavně se sestrou. Rodiče jsou zklamaní, byl sestrám vzorem. Znovunalezení kontaktů - píše mu. Myšlenka - velké životní ponaučení draze zaplacené.

Při rozhovoru zvýšená gestikulace, která u něj v průběhu skupin byla naopak spíše minimální.

Kazuistika 5

Jméno: Lukáš

Věk odsouzeného: 24 let

Trestný čin (aktuální): § 205/2 - opakované krádeže. Trestní minulost: 4x soudně trestán (2x podmíněně a 2x OPP za krádeže v obchodech nebo chatách). Spáchání prvního trestného činu v 18 letech. Ve VTOS je poprvé. Způsob nástupu do věznice předveden PČR.

Trest: Délka trestu odnětí svobody: tři měsíce se zařazením do dozoru (ods. očekává ještě další dvě soudní jednání). Odsouzený se cítí vinen, rozhodnutí soudu akceptuje.

Podrobnosti o trestném činu: Aktuální trestná činnost - popis trestného činu: § 205/2 - opakované krádeže (naposled byl přichycen v obchodním domě při krádeži čokolád v celkové hodnotě asi 1890 Kč). Jako důvod krádeže uvádí, že potřeboval peníze na obživu. Bude zřejmě žádat v daném termínu o podmíněně propuštění.

Dřívější trestná činnost: Trestní minulost: 4x soudně trestán (2x podmíněně a 2x OPP za krádeže v obchodech nebo chatách). V minulosti byl soudně trestán. Vinu přiznává - uvádí, že kradl proto, že potřeboval peníze na živobytí, že v té době neměl práci.

Dřívější tresty: § 205/2 - opakované krádeže.

Dynamické faktory

Vzdělání: Místo narození je obec. ZŠ absolvoval. Navštěvoval SOU obor zámečnický, avšak nedoučil se. Asi 1 rok byl v evidenci ÚP. ZVS neabsolvoval.

Práce: Zaměstnání: pomocné stavební práce, ve skladu s textilem, jako pomocný dělník na skládce, poslední zaměstnání před nástupem do VTOS – brigády. Základní školu absolvoval posuzovaný v délce 9 tříd. Poté nastoupil do SOU, obor: zámečnický, nedokončil. Pracoval jako skladník, na stavbě, na čerpací stanici. Zaměstnání po VTOS: bude řešit registraci na ÚP.

Odsouzený se během pobytu v nástupním oddělení choval slušně a ukázněně. Pořádek v osobních věcech udržoval, o osobní hygienu dbal. Pokyny a nařízení zaměstnanců věznice respektoval, konfliktní situace mezi spoluvězni nevyvolával, ani nevyhledával. S předpisy a nařízeními, které upravují výkon trestu odnětí svobody, se řádně seznámil a také je dodržoval. Ve svém volném čase se zapojoval do drobných úklidových prací (podílel se na úklidu ložnice). Vyučen není (dva roky se učil zámečníkem). Má zájem o práci.

Zájmy: Ze zájmů uvádí hudbu, četbu, společenské hry, rybolov, turistiku, ženy. Alkohol údajně konzumuje víkendově pivo, víno, rum.

Bydlení: Současné bydliště: bydlí s kamarády v chatové oblasti velkoměsta, pošta je mu zasílána „do Káčka“ (K-centrum)

Finance: V 16 letech odešel z domova, a jak uvádí, „žil na ulici. Finanční zajištění: dluh na zdravotním pojištění. Bylo mu nabídnuto, že může v případě sociálních problémů požádat o pomoc soc. pracovníci.

Závislosti: Drogovou zkušenost - marihuana, pervitin, opiáty. Jmenovaný přiznává i závislost na opiátech, léčil se v roce 2007 - protitoxikomanické léčení nedokončil. Taktéž se léčil ze závislosti na alkoholu v roce 2006 - nedokončil. Uvádí, že v době, kdy se snažil méně „brát“, tak více pil a opačně. Pobyt na záchytné stanici: 2005 - 2010 asi 6x).

Je kuřák (10-15 cigaret denně), uvádí, že alkoholické nápoje v současné době konzumuje pouze příležitostně (dříve byl 2x léčen v Brně v PL), dále uvádí, že jeden rok před nástupem do VT užil pervitin, podrobil se i protidrogové léčbě, navštěvuje K- centrum, pozitivní vliv má na něj údajně jeho přítelkyně. Suicidální pokusy a tendence neguje.

Rodina a sociální kontakty: Dětství - v jeho 5 letech se rodiče rozvedli, krátce po rozvodu se jeho matka opět provdala, byl tedy vychováván matkou i otčímem - alkoholik, často bil matku, posuzovaný se matky zastával, ale matka dala přednost otčimu, proto v 16 letech odešel z domova, a jak uvádí, „žil na ulici“ Problémy v rodině byly v souvislosti s rozvodem rodičů. Psychiatrickou rodinnou zátěž popírá, soudně trestán kromě jmenovaného nebyl nikdo z rodiny.

Matka: pracuje jako prodavačka Biologický otec: (jeho údaje nezná, údajně pracuje v lese na Šumavě)

Otčím: svářeč

Sourozenci: dvě sestry a bratr.

Přítelkyně: studentka SŠ.

Děti: 0

Rodinné zázemí: s rodiči kontakt neudrží, pouze se sestrami, ale ty pracují v Německu, stýká se pouze s přáteli

Vztahy s osobami s trestní minulostí: z rodiny nebyl ve VTOS nikdo, z kamarádů údajně také nikdo.

Vztahy s obětmi trestného činu: nezpůsobil škodu, neboť byl při činu přichycen.

Psycholog: Vyš. byl orientován všemi kvalitami (čas, osoba, místo). Na otázky odpovídal jmen. bez latencí. Myšlení bylo souvislé, patologické obsahy myšlení nebyly zjištěny. Vnímání neporušeno. U jmen. nebyly zjištěny psychotické symptomy. Celkové psychomotorické tempo bez nápadností.

Kontakt s odsouzeným při vstupním pohovoru navázán bez problémů. Na kladené otázky odpovídal ochotně. Při komunikaci udržoval kontakt, byl otevřený, kladeným otázkám

rozuměl. Jeho chování a vystupování bylo slušné a ukázněné, bez známek psychické dekompenzace. Dbá o svůj zevnějšek, byl upravený a ustrojený.

Sebehodnocení: Měl narušené vazby s rodinou, bál se matce napsat, protože „věděl“, jak se matka zachová. Během sezení Protidrogového poradenství získal náhled na to, že věci mohou být zdaleka jinak, než si on sám vysvětluje a přesvědčuje se. Doporučeno, aby se nebál napsat, že jinak se nedoví, zda má pravdu či si něco namlouvá. Opak byl pravdou, nyní si s matkou korespondují a jezdí mu na návštěvy. Potřebuje s matkou uskutečnit rozhovor, ve kterém si ujasní chvíle z minulosti. Velkou roli zde hráli partneři matky, kdy se posuzovanému zdálo, že jim věnuje více péče než dětem vlastním. Nejblíže si byli spolu se sestrami. Z dalšího vyplývá, že nemá až tak srovnány životní cíle, neujasněná představa po VT, připouští, že když se mu zhroutlí plány, nepůjdou hladce, že opětovně spadne do drog. Předpoklad, že užil drogu v průběhu trestu (později potvrzeno jím samotným - uklidňující tableta).

Co mu vězení vzalo - dalo? Nevzalo mu nic, spíše dalo. Hovořil o „znovunalezení“ vlastní rodiny, navrácení zpět, vrátilo mu zdraví, byl to spíše očištec. Nový pohled na život, chuť žít, na sobě pracovat, vážit si sebe sama, pracovat na svých plánech.

V minulosti se na něj hroutil svět, měl život bez cílů, nic mu život nedával, žádný smysl, byl sám zbytečný. Uklidňující tabletu si vzal po odchodu blízkého člověka (úmrtí).

Hodnoty - přístup k rodině, k práci, přemýšlí, co bude, zhodnocuje situace s rozmyslem, hledá alternativy, váží si rodiny. Již prý dokáže využívat životní zkušenosti, když se baví s ostatními a neguje jejich rozhovory o drogách. Bojí se také reality, má vězeňský sen, ale jaká bude realita, není to jen iluze? Nechce být odpadem.

Při rozhovoru dělá pohyby navíc, zbytečné, které mohou na jiné působit negativně. Doporučeno, aby se jich vyvaroval a naučil se hovořit bez těchto projevů. VT probíhá klidně, zaměstnaný.

Úprava vzhledu není jeho prioritou.

Střední postava, štíhlý

Kazuistika 6

Jméno: Michal

Věk odsouzeného: 20 let

Trestný čin (aktuální): § 205/2, §205/1c. Jmenovaný byl do VT dodán PČR, je poprvé ve VT. Byl v minulosti souzen za tr. č. vydírání, poškozování majetku - graffiti, zpronevěru, aktuálně vykonává trest za krádež. Kriminální zátěž v rodině neuvádí, nestýká se s primární rodinou. Na motivaci k tr. č. uvedl finanční prostředky na drogy. Vinu uznává, smířen s trestem. Tr. č. páchal sám.

Trest: § 205/2, §205/1c. Délka trestu 17 měsíců. S rozsudkem je smířen.

Podrobnosti o trestném činu: Trestná činnost jmenovaného souvisela s užíváním drog. V této oblasti hodně závisí od toho, nakolik je jmenovaný motivovaný a schopný zvládnout abstinenci od drog. Zatím podporu blízkých má, je motivován nebrat.

Dřívější trestná činnost: Posuzovaný nebyl vyšetřován policií před 15. rokem. Ve VTOS poprvé. V minulosti byl soudně trestán. Vinu přiznává, jako příčinu krádeží uvádí finanční tíseň, potřeboval peníze na pervitin; trest přijímá.

Dřívější tresty: § 205/2, §205/1c

Dynamické faktory

Vzdělání: Vychováván byl rodiči do roku a půl, pak matka od rodiny odešla. Setkal se s matkou jednou v 18 letech, nepohodli se. Otec jej vychovával do 10 let, v tu dobu také byl dán na výchovu do DD. Po měsíci pobytu mu sdělili, že otec zemřel (suicidium). Později byl umístěn do VÚM. Jmenovaný má sestru, která je v DD a bratra, který žije u bývalého partnera matky. K výchově se nevyjádřil, na dětství nemá dobré vzpomínky, nepříjemné - vzali jej do DD, oznámení úmrtí otce. Kolem 12-13 roku věku na psychiatrii, dostával léky na uklidnění. Vychodil 9 tř. ZŠ. Učil se dva roky kuchařem, nedokončil, má zájem o kurz v jiné věznici a po VT si dodělat třetí ročník oboru. Mateřský jazyk - čeština, znalost dalších jazyků nemá.

Práce: K průběhu zaměstnání uvádí: stavební dělník, dělník při montáži plast. oken. Odsouzený se během pobytu v nástupním oddělení choval slušně a ukázněně. Pořádek v osobních věcech udržoval, o osobní hygienu dbal. Pokyny a nařízení zaměstnanců věznice respektoval, konfliktní situace mezi vězni nevyvolával, ani nevyhledával. Do drobných úklidových prací na oddělení se nezapojoval. Mateřský jazyk - čeština, znalost dalších jazyků nemá. Návštěvy duchovního nežádá. Vyučen není, před výkonem trestu pracoval při montáži plastových oken. Projevuje zájem o práci. Kontakty bude udržovat s přítelkyní, u té chce také po propuštění bydlet. Odsouzený se jeví jako méně přizpůsobivý. Pracoval převážně jako zedník.

Práci bude hledat přes ÚP, sám si najde.

Zájmy: Zájmové aktivity plní. Snaží se docházet do kroužku sportovních her. Ze zájmů uvádí jen sport, vaření, barman.

Bydlení: Kontakty bude udržovat s přítelkyní, u té chce také po propuštění bydlet. Svobodný, jedno dítě, není uveden v rodném listě a nehradí výživné. Žije u paní, kterou bere jako náhradní matku, oslovuje ji maka. Další osobou, se kterou je v kontaktu je člověk, který mu rovněž pomáhá překonávat překážky.

Je ateista.

Finance: Na motivaci k tr. č. uvedl finanční prostředky na drogy. Svobodný, jedno dítě, není uveden v rodném listě a nehradí výživné

Závislosti: Drogy - dva roky pervitin, 14 dní a pak měsíc klid, THC 3x do měsíce, zkoušel LSD, trip, naposledy před nástupem, pobyt dva dny na krizovém centru, měl halucinace, alkohol - sporadicky pivo, kuřák i 60, uklidňuje jej kouření, suicid. ne.

Alkohol údajně konzumuje příležitostně - destiláty, denně 2-3 piva. Speciálně výchovné aktivity: plní částečně. Absolvoval adaptační kurz. V protidrogovém poradenství dvě neomluvené absence. Dle potřeby žádá konzultace s odbornými pracovníky OVT.

Rodina a sociální kontakty: Vychováván otcem i matkou do dvou let, kdy matka odešla od rodiny. Dále žil s otcem, který si však, když bylo ods. 10 let, vzal život. Následující rok byl v DD, od 12 do 15 let u prarodičů, kdy babička nebyla vlastní a dle vyjádření ods. o něm mluvila jako o „panchartu“ Kolem 12-13 roku věku na psychiatrii, dostával léky na uklidnění.. Od 15 do 18 let opět v DD. Má nevlastní sourozence z matčiny strany. Nestýkali se, jen jednou se krátce viděli, když bylo ods. 18 let. Je svobodný, před nástupem do VTOS žil s přítelkyní, kterou má jako matku či tetu. Družku nemá.

Psycholog: Vyš. byl orientován všemi kvalitami (čas, osoba, místo). Na otázky odpovídal jmen. bez latencí. Myšlení bylo souvislé, patologické obsahy myšlení nebyly zjištěny. Vnímání neporušeno. U jmen. nebyly zjištěny psychotické symptomy. Celkové psychomotorické tempo bez nápadností.

Sebehodnocení:

Co vzalo - dalo uvěznění? Dle jeho slov vzalo přítelkyni, kamarády, normální žití, vztahy. Ponaučení, že si nyní váží vztahů rodiny a nechce se již dostat zpět do vězení. Při pokračování v rozhovoru doznal, že mu to vše vzal fet, že vězení je důsledek všeho, co konal, že skončil v krimu. Neřešil, co bude, nepřipouštěl si následky, fet byl útek od reality. Tvrdil, že dokázal odmítnout nabízenou drogu (i ve vězení), ale přišla chvíle, kdy nebylo dle jeho plánu, že se na

něco těšil (ve vězení mu došel špatný dopis) a pak po droze sáhnul (i ve vězení). Hledá cestu, jak se toho zbavit, neví, co s tím má dělat, hledá pomoc. THC řeší blbé věci, dopis, nevycházející mu plány, neví, jak se zachovat, jak odolat nabídce v zátěžové chvíli. Proto si také myslí, že docházka do Protidrogové poradny je pro něj nezajímavá, nic mu to neříká, očekával, že se zde bude probírat to, jak droze odolat, jak se drog zbavit. Nerozumí tomu, co se ve skupině probírá, o čem se hovoří (jde o vnímání druhých, porozumění emocím, dokázat vnímat okolí, ve kterém se člověk pohybuje). Raději individuální pohovory (umožněno), spolupráce s Podanýma rukama.

Hodnoty - nyní rodina, má obavy z ovlivnění, ať ve vězení, k čemuž došlo, tak v běžném životě.

Představa - práce, rodina, přesvědčený, že vše klapne, bude vše bez problémů, jistý sám sebou, že zvládne. Na dotaz, co když některé možnosti či ideály neklapnou tak rychle, co když něco nevyjde tak rychle, vůbec připouští jiné alternativy, ale je si jistý osobami okolo sebe, které mu pomáhají, nezvažuje, že za roky, které bude ve vězení, může být vše jinak. Je přesvědčený o svých vizích.

Popis výsledků

	NTČ/MTČ/ TČ jiná	Drogy	VĚK	Recidiva/ VTOS	Vzděl.	Práce	Rodina	Bydlení u	Financ e	Psychol. IQ /pásmo/
K 1	NE/ANO	ANO	25	ANO/1	ZŠ prakt.	BPP	svob./ družka/matka nežije	otce	Bez peněz	p. podprůmě ru
K 2	NE/ANO	ANO	22	ANO/1	ZŠ	BPP	svob./rozvedení rodiče	matky	Bez peněz	p. průměru
K 3	ANO/ANO/výroba a distribuce drog	ANO	33	ANO/1	SOŠ s maturitou	ANO	svob./ přítelkyně s dítětem	nemá	Bez peněz	p. průměru
K 4	NE/NE/ výroba a distribuce drog	ANO	35	NE/1	ZŠ prakt.	ANO	svob./ družka	družky	skoro žádné	p. průměru
K 5	NE/ANO		24	ANO/1	ZŠ	ANO	svob./ přítelkyně	kamaráda	Skoro žádné	p. průměru
K 6	ANO/ANO	ANO	20	ANO/1	ZŠ	ANO	Svob. /přítelkyně	přítelkyně	Skoro žádné	p. průměru
K 1-6	NTČ: ANO 2/NE 4 MTČ: ANO 5/NE 1 JINÉ: ANO 1	ANO 6	20-35	Recidiva: 5 VTOS 1 6	ZŠ 5 SŠ 1	4	Svob. 6		bez peněz 3/skoro bez peněz 3	p. průměru 5

4.2 Shrnutí a interpretace výsledků

Shrnutí

Příčiny a faktory páchání trestné činnosti u zkoumaných odsouzených jsou uvedené v příložené tabulky. Při zkoumání příčin trestné činnosti osob ve vězení jsem se zaměřil na charakter trestné činnosti a vybrané dynamické faktory, celkem 6 oblastí (vzdělání, práce, bydlení, finance, závislosti, rodina), u kterých jsem předpokládal, že mohou být významné pro páchání trestné činnosti.

Interpretace výsledků

Z tabulky je zřejmé, že významným faktorem příčin trestné činnosti jsou v pořadí závislosti na drogách, nízké vzdělání, nedostatek finančních prostředků, recidiva a neplnění podmínek uložených soudem, nižší věk (mladý dospělý) a nedostatek životních zkušeností a nefunkční sociální zázemí. Většina respondentů získávala finanční prostředky krádežemi, případně se zabývala výrobou a distribucí drog. Pracovní zařazení bylo spíše nestabilní nebo byl respondent dlouhodobě nezaměstnaný a vykonával pouze příležitostné práce tzv. „načerno“. Většina dotazovaných měla pouze základní školu praktickou a neměli další odbornou kvalifikaci. Všichni respondenti užívali dlouhodobě návykové látky, převážně pervitin, heroin a marihuanu a trestnou činnost páchali pod vlivem těchto látek. Trestná činnost je patrná i v rodinné anamnéze, tzv. kriminogenní rodina, případně byli rodiče rozvedeni, což se významně odrazilo i na psychice těchto osob.

4.3 Závěry a praktická doporučení

Závěry:

Na základě zkoumání a analýzy uvedených kazuistik jsem došel k závěru, že příčiny trestné činnosti osob ve VTOS ve věznici s dozorem a dohledem mají společného jmenovatele v drogových závislostech, její dlouhodobé neřešení, chybějícím zaměstnáním, absenci odborné kvalifikace, nedostatku finančních prostředků, dlužích, závazcích, vyživovací povinnosti, nestabilním bydlení, příp. bydlení s rizikovými osobami nebo v rizikovém prostředí, a nefunkčních rodinných a dalších sociálních vztazích. Krádežemi a další trestnou činností se odsouzení snaží získat prostředky na nákup drog a také si zajistit základní životní potřeby.

Na základě šetření vyplynula tato doporučení:

1. Vést klienty k dobrovolné abstinenci během VTOS.
2. Směřovat klienty k dobrovolné účasti na léčení během VTOS event. v civilním zařízení po skončení VTOS.
3. Chybějící odborné vzdělání klientů, doplnit studiem učebního oboru v Středním odborném učilišti Praha během výkonu trestu, aby byli schopni po propuštění řádně se zapojit do pracovního procesu na trhu práce, mít legální příjem na základní životní potřeby, úhradu nájmu apod.
4. Po nástupu do VTOS zařadit klienty co nejdříve do pracovního procesu za účelem získání pracovních vědomostí, dovedností a návyků a rovněž za účelem plnění vyživovacích povinností vůči dětem a hrazení dalších dluhů a plnění závazků.
5. V rámci extramurálních aktivit umožnit co největší kontakt klientů s jejich rodinami, dětmi a dalšími osobami mimo věznici.

Závěr

Bakalářská práce si vytkla za cíl zjistit příčiny páchaní trestné činnosti u jedinců, kteří se nakonec octnou na hraně přelomu trestu odnětí svobody a alternativních trestů, tj. kdy jde ještě alternativní trest udělit a kdy je už proměněn v trest odnětí svobody.

Na takto položenou otázku nám odpověděly uvedené kazuistiky, v nichž bylo možné vysledovat, proč se dostanou na scestí lidé, kteří ještě trestáni nebyli a za co si trest odnětí svobody na konec vysloužili.

Práce je sestavena z části teoretické a z části praktické. Teoretická část podává ve třech kapitolách náhled nejprve (1. kapitola) na historii trestu jako takového se specifikací trestu výkonu odnětí svobody a s poukazem na tresty alternativní. Druhá kapitola je zamyšlením nad účelem a funkcí trestu završená úvahou o filozofii trestu.

Třetí kapitola už konkrétně popisuje prvky trestu odnětí svobody ve věznicí typu A a B, tj. s dohledem a dozorem. Jsou v ní předvedeny způsoby zacházení s jedinci, jejich práva a povinnosti a jejich pracovní zařazení.

Čtvrtá kapitola je prezentací šetření založeném na analýze kazuistik šesti odsouzených ve výkonu trestu odnětí svobody s dohledem a dozorem.

Penitenciární kazuistika obsahuje komplexní hodnocení vězně. V kazuistice sledujeme chování a projevy, psychologické posouzení, pedagogické posouzení a sociální posouzení.

Součástí kazuistiky je proces průběhu VTOS a motivační pohovor. Obecně podstatnou součástí VTOS jsou programy zacházení.

Na základě zkoumání a analýzy uvedených kazuistik jsme dospěli k určení příčin trestné činnosti osob ve výkonu trestu odnětí svobody s dohledem a s dozorem. Všechny mají společného jmenovatele v alkoholu, gamblerství, drogách a dalších závislostech. Patří sem ale také slabá vůle, dluhy, neochota pracovat, krádeže a agresivita mající za následek rvačky a ublížení na těle. Zvláštní pozornost si zaslouží i neplacení výživného, což je u nás stále trestný čin. Zde by se podle mého názoru mělo daleko více využívat alternativních trestů.

Vzhledem k tomu, že ve věznicích s dohledem a dozorem jde především o prvotrestané s méně závažnými činy, jsou pro ně vytvořeny maximální podmínky pro jejich pracovní zařazení.

Proto chci poukázat v této bakalářské práci také na nutnost důkladného poznání vězně, a tudíž pracovat ve shodě s jeho individualitou.

Závěrem je třeba zdůraznit, že penitenciární pedagogika má úzký vztah k pedagogice sociální.

Také se pokouší vězně znovu začlenit do civilní společnosti tak, aby chápali, že jsou jiné

možnosti obživy, než jaké dosud preferovali, že je třeba ctít zákony, lidskou důstojnost, lidský život a starat se o svou rodinu poctivou prací.

Resumé

Ve své bakalářské práci se zabývám problematikou odsouzených ve výkonu trestu odnětí svobody ve věznici typu A a B, tj. s dohledem a s ostrahou. Cílem práce je na základě analýzy šesti kazuistik zjistit hranici mezi alternativními tresty a výkonem trestu odnětí svobody. Zde se jeví jako hlavní pojmenovat příčiny páchaní trestné činnosti především osobami prvotrestanci, sociálně nenarušenými apod. Práce se skládá ze čtyř kapitol; první tři jsou teoretického charakteru, čtvrtá je prezentací výzkumu – analýzy a interpretace kazuistik šesti odsouzených ve výkonu trestu odnětí svobody. Lze dospět k závěru, že řada trestů by měla řešení v trestech alternativních při větší zodpovědnosti provinilců.

Summary:

In his bachelors thesis I deal with the issue of prisoners in the prison type A and B, i.e. with supervision and guard surveillance. The aim of this work is to determine the limits between the alternative punishments and imprisonment based on analysis of six case reports. The main task is to define origins for committing crimes, mainly persons sentenced for the first time, socially undisturbed, etc. The work consists of four chapters, the first three chapters are theoretical, the fourth is a presentation of research - analysis and interpretation of six case reports of imprisonment. My conclusion is that several punishments have their solution in alternative punishments with greater responsibility of criminal delinquents.

Anotace

Práce se zbývá otázkami zkoumání příčin páchaní trestné činnosti u osob prvotrestaných, s lehčí trestnou činností, kteří si svůj trest odpykávají ve věznici s dohledem a dozorem. Podstatnou část práce tvoří kazuistiky odsouzených, jejichž analýzou se dospívá k závěru, že řadu trestů lze řešit i alternativními tresty.

Abstract

This thesis is dealing with the questions of analyzing the causes of committing crimes among first sentenced people who were put in jail with supervision and/or guard surveillance. Substantial part of this thesis consists of case reports of sentenced persons. When we analyze this reports we conclude that number of punishments could be solved by alternative punishments.

Klíčová slova

- Dohled, dozor, alternativní trest, kasuistika, vězeň, vězení

Key words:

- Supervision, guard surveillance , alternative punishment, case reports, prisoner, prison

Literatura

- Lata, J. Účel a smysl trestu. Praha: LexisNexis CZ s.r.o, 2007. ISBN 978-80-86920-24-5.
- Paníček, F. Výkon trestu odňatia slobody v minulosti a dnes, 1. vydanie. Bratislava: Obzor, 1970.
- Pál, L. Penitenciárna pedagogika. S ZNV MS SSR, Bratislava: Penologické zošity, 1985.
- Foucault, M. Dohližet a trestat: kniha o zrode väzenia, Praha: Dauphin, 2000. ISBN 80-7315-004-2.
- Netík, K., Netíková, D., Hájek, S. Psychologie v právu, 1. vydání, Praha: C.H.Beck, 1997. ISBN 80- 7179- 177- 6.
- Kuchta, J., Válková, H. a kol. Základy kriminologie a trestní politiky, 1. vydání, Praha: C.H.Beck, 2005. ISBN 80-7179-813-4.
- Evropská vězeňská pravidla Rady Evropy. České vězeňství, 1995.
- Kýr, A. – Tomášek, V. Historie vězeňství, 2003. ISBN 978-80-7248-574-1.
- Hála, J. Úvod do teorie a praxe vězeňství. České Budějovice, 2006. ISBN 80-86708-30-6.
- Jelínek, J. a kol. Trestní zákon a trestní řád. Praha: Nakladatelství Linde, 2007. ISBN 8086432203.
- Kalvodová, V.: Postavení trestu odnětí svobody v systému trestněprávních sankcí. Brno: Masarykova univerzita, 2002. ISBN 80-210-3025-9.
- Kratochvíl, V. a kol. Trestní právo hmotné. Brno: Masarykova Univerzita Brno, 1996. ISBN 80-210-1301-X
- Kratochvíl, V. a kol. Kurs trestního práva. Trestní právo hmotné. Obecná část. Praha: C. H. Beck, 2009. ISBN 978-80-7400-042-3.
- Kaiser, G. Kriminologie, 1.vydání, Praha: C. H. Beck, 1994. ISBN 978-80-7338-108-0.
- Mezník, J., Kalvodová, V., Kuchta, J. Základy penologie. 1. vydání, Brno: Masarykova univerzita, 1995. ISBN 80-210-1248-X.
- Čič, M. a kol. Československé trestní právo. 1. vydání, Bratislava: Obzor, 1983.
- Jüttner, A. O kriminologii a kriminalitě. Praha: Orbis, 1968.
- Netík, K., Netíková, D., Hájek, S. Psychologie v právu: úvod do forenzní psychologie. Praha, 1998. ISBN 80-7179-177-6.
- Jakovlev, A., M. Zločinnost a sociální psychologie, vydání Praha: Orbis, 1973.

Bobek, M., Boučková, P., Kühn, Z. et al. Rovnost a diskriminace. 1. vyd. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2007. ISBN 978-80-7179-584-1.

Černíková, V. Sociální ochrana. Praha: Policejní akademie, 1998. ISBN 80-85981-97-1.

Hubálová, E. Evropská úmluva o lidských právech a Česká republika: judikatura nařízení před Evropským soudem pro lidská práva. Praha: Nakladatelství Linde, 2003.

Sotolář, A. Restorativní justice – trestní politika pro 21. století?, Trestní právo. Praha: 2000. ISBN 80-7179-350-7. 9.

Novotný, O. a kol. *Kriminologie*. Praha: ASPI – Wolters Kluwer, 2008. ISBN 80-7179-362-0.

Suchý, O.: Dlouhodobé tresty odnětí svobody a jejich výkon. 1. vydání, Praha: Leges, 1991.

Miovský, M. Vězeňství a nelegální drogy, Praha: Úřad vlády, 2003. ISBN 80-86734-03-X.

Hála, J. Teorie a praxe vězeňství, České Budějovice: Jihočeská univerzita, 1999. ISBN 8021020938

Zákon č. 169/1999 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody

www.vscr.cz/veznice-rapotice-52

§ 56 odst. 2 písm. a) z.č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů

Zákon 186/1992 Sb, České národní rady ze dne 19. března 1992

Zákon č. 169/1999 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody

Časopis Vězeňská služba České republiky, ISSN 1213-9297, Praha 2003

Internetové stránky vězeňské služby České republiky, Historie vězeňství

Přílohy

Pohled na věznici Rapotice

Pohled na věznici Rapotice (ubytovna)

Odsouzení z Věznice Rapotice vyrobili dřevěné domečky pro děti z Mateřské školky obce Lipník, v rámci pracovní terapie.

Chodba na oddělení dozoru

Ložnice odsouzených

Návštěvní i hudební místnost pro odsouzené

Tělocvična pro sportovní aktivity odsouzených

Zdravotní středisko

